

Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny Szkoły Policji w Pile

Adres redakcji:

64-920 Pila, pl. Staszica 7
tel. 67 352 2555; fax 67 352 2599
www.pila.szkolapolicji.gov.pl

Łączność z czytelnikami:

sekretariat@sppila.policja.gov.pl

Redaktor naczelny:

insp. Jerzy Powiecki

Zastępcy redaktora naczelnego

mł. insp. Piotr Gaca
mł. insp. Roman Gryczka

Sekretarz redakcji:

mł. insp. Krzysztof Opaliński

Zespół redakcyjny:

insp. w st. spocz. Roman Wojtuszek
podinsp. Marzena Brzozowska
podinsp. Wojciech Thiel
podinsp. Leszek Koźmiński
nadkom. Jacek Czechowski
asp. Hanna Bigielmajer
dr Piotr Józwiak

Redakcja językowa i skład:

Waldemar Hałuja

Projekt okładki:

mł. insp. Artur Godlewski, Waldemar Hałuja

Nakład:

100 egz.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skrótów i opracowania redakcyjnego tekstów, przyjętych do druku oraz prawo nieodpłatnego publikowania listów.

Redakcja zastrzega sobie również możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej Szkoły Policji w Pile.

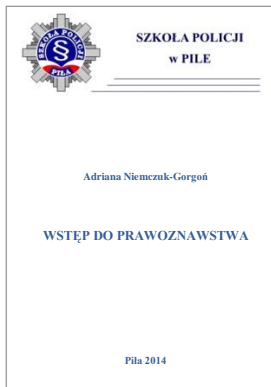
Kwartalnik wydawany jest przez:

Szkołę Policji w Pile

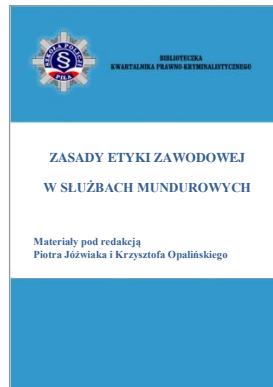
W numerze

- Piotr Gaca
Działalność szkoleniowa Szkoły Policji w Pile w 2013 roku 3
- Maria Halczyk-Siwecka
Projekt *Moldawia* 7
- Krzysztof Sawicki, Ewa Mańka
Skutki pokrzywdzenia przestępstwem ze szczególnym uwzględnieniem przemocy w rodzinie oraz ustawowe znamiona przestępstwa znęcania 10
- Adam Pęsko
Zmiany w prawie dotyczące przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności 16
- Grzegorz Prusak
System Child Alert w Polsce 18
- Wiesław Malowany
Udostępnianie informacji niejawnej sądom i prokuraturom 24
- Marcin Bartol
Zabezpieczenie miejsca zdarzenia drogowego 27
- Artur Andrzejewski
Łączność, jako jeden z czynników wpływających na bezpieczeństwo interwencji policyjnej – teoria a praktyka 36
- Zbigniew Małecki
Komisariat Policji i samorząd lokalny, jako podmioty współdziałające w systemie administracji porządku i bezpieczeństwa publicznego 38
- Robert Kreczmer
Webinar 45
- Jarosław Zientkowski, Hanna Bigielmajer
Z wizytą szkolnego IPA w Niemczech 51
- Hanna Bigielmajer
Ogólna charakterystyka przestępczości gospodarczej 53
- Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej** 61

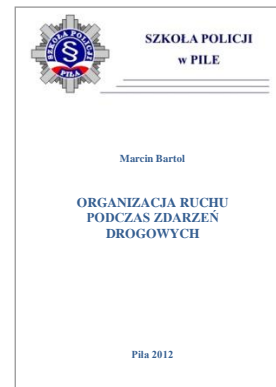
Nowości wydawnicze

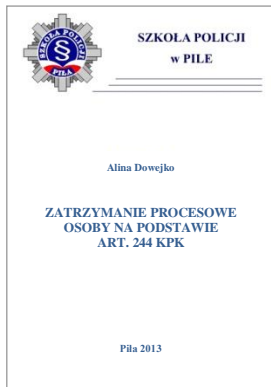
Niemczuk-Gorgoń A.:
Wstęp do prawoznawstwa

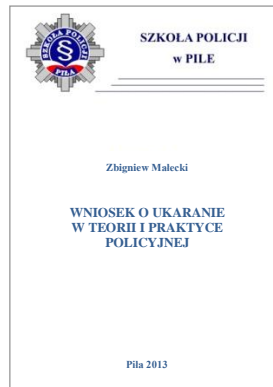
Węzłowe problemy prawa dyscyplinarnego w służbach mundurowych, pod red. P. Jóźwiaka i K. Opalińskiego

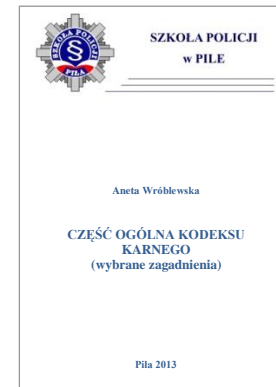
Bartol M.: *Organizacja ruchu podczas zdarzeń drogowych*

Dowejko A.: *Zatrzymanie procesowe osoby na podstawie art. 244 kpk*

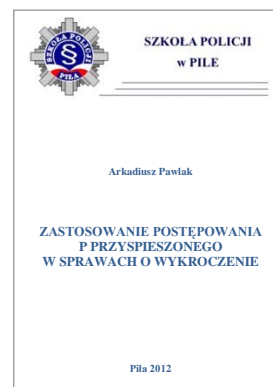
Małecki Z.: *Wniosek o ukaranie w teorii i praktyce policyjnej*

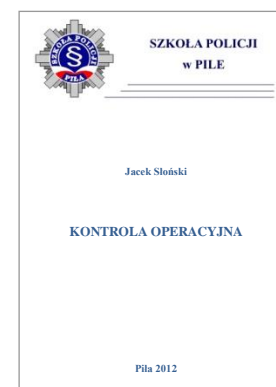
Wróblewska A.: *Część ogólna kodeksu karnego (wybrane zagadnienia)*

Małecki Z.: *Akt oskarżenia sporządzany przez Policję*

Pawlak A.: *Zastosowanie postępowania przyspieszonego w sprawach o wykroczenie*

Słoński J.: *Kontrola operacyjna*

Piotr Gaca

Zastępca komendanta Szkoły Policji w Pile

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA SZKOŁY POLICJI W PILE W 2013 ROKU

Rok ubiegły został zdominowany przez przeprowadzoną reorganizację pionu dydaktycznego, która była pierwszym elementem, mającym na celu przystosowanie struktur Szkoły do realizowanych zadań. W wyniku tej reorganizacji powstały:

- Zakład Służby Kryminalnej – kierowany przez podinsp. Marzenę Brzozowską,
- Zakład Służby Prewencyjnej – kierowany przez mł. insp. Krzysztofa Opalińskiego,
- Zakład Interwencji Policyjnych – kierowany przez mł. insp. Sylwestra Urbanika,
- Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia – kierowany przez mł. insp. Artura Godlewskiego.

Jednocześnie udało się obsadzić wszystkie etaty dydaktyczne, dzięki czemu

na koniec roku w Szkole zatrudnionych było: 74 nauczycieli policyjnych oraz 7 dowódców kompanii. Biorąc pod uwagę etaty w Szkole, można stwierdzić, że aż 75% etatów policyjnych związanych jest bezpośrednio z realizacją zadań dydaktycznych.

Kadra Szkoły jest kadrami bardzo doświadczoną, zarówno pod względem zawodowym, jak i pod względem dydaktycznym, co jest efektem realizacji konsekwentnej polityki kadrowej, zarówno w zakresie przyjmowania nowych wykładowców, jak i podnoszenia kwalifikacji osób pracujących w Szkole. Warto tutaj podkreślić, że 68 policjantów z tej grupy ma wykształcenie wyższe.

Doświadczenie zawodowe kadry dydaktycznej obrazuje poniższa tabela:

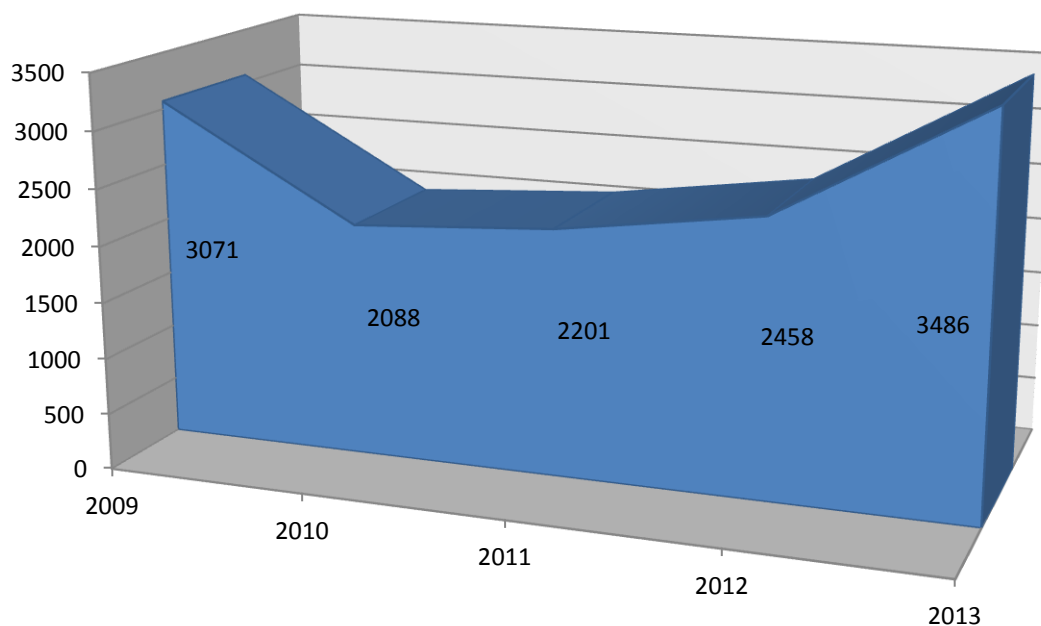
lata	staż ogólny	staż w Policji	staż dydaktyczny
do 5	0	0	20
5 - 9	4	12	22
10 - 14	10	9	11
15 - 19	14	17	11
20 - 25	19	22	8
25 - 29	23	12	2
powyżej 30	4	2	0
łącznie	74	74	74

Źródło: Wydział Kadr Szkoły Policji w Pile.

Rok ten był też pierwszym, w którym zdołaliśmy przeszkolić zdecydowanie większą liczbę słuchaczy kursów o kierunkach kryminalnym niż w latach ubiegłych, mimo iż kursy szkolenia zawodowego podstawowego były w dalszym ciągu zasadniczym elementem szkolenia.

W ubiegłym roku szkoleniem objęto 3486 policjantów i pracowników Policji, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do lat ubiegłych, wynikający w sposób bezpośredni ze zmiany struktury planu szkoleń.

Liczba osób objętych szkoleniem

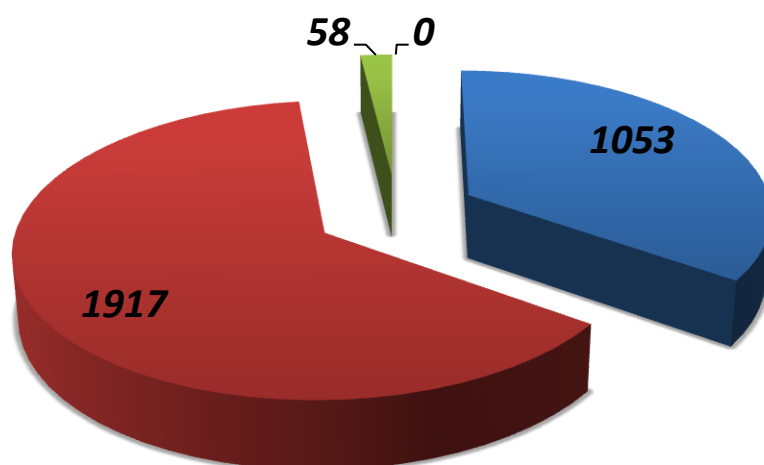

Źródło: Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile.

Uwzględniając kursy rozpoczęte w 2012 roku, jak również biorąc pod uwagę kursy, które zakończą się w 2014 roku, mury Szkoły opuściło 3028 absolwentów. Wśród nich znalazło się również 58 funkcjonariu-

szy innych służb: Żandarmerii Wojskowej, Straży Granicznej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Izby Celnej oraz Straży Leśnej.

Liczba absolwentów

■ szkolenie podstawowe ■ doskonalenie zawodowe

Źródło: Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile.

W tym miejscu warto przedstawić powody nieukończenia w ubiegłym roku kursu przez słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego, gdyż w pewnym zakresie

jest to wskaźnik zarówno dyscypliny, jak i wymagań, jakie są stawiane w ramach tego kursu.

Zwolnieni	
podstawa zwolnienia	liczba zwolnionych
raport o zwolnienie ze szkolenia	65
długotrwałe L-4	9
Inne ważne przyczyny	1
Usunięci	
nie uzyskanie zaliczenia lub nie zdanie egzaminu przewidzianego w programie szkolenia	30
popętnienie czynu o znamionach przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego	1
popętnienie czynu o znamionach wykroczenia	2

Źródło: Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile.

Wartym podkreślenia jest fakt, że spośród 75 osób, które złożyły raporty o zwolnienie ze szkolenia, jedynie 8 zwolniło się ze służby natomiast pozostali powrócili na szkolenie i już je ukończyli bądź też są w jego trakcie.

Realizacja doskonalenia zawodowego obejmowała następujące kursy specjalistyczne (w nawiasach podano liczbę edycji dla poszczególnych kursów).

Doskonalenie trwające powyżej czterech tygodni objęło kursy:

- dla policjantów służby kryminalnej w zakresie wykonywania wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych, **390 /4/**
- dla policjantów służby kryminalnej w zakresie zwalczania PG. **80 /2/**

Natomiast trwające do dwóch tygodni objęło kursy:

- obsługa OZI **195 /13/**
- przesłuchanie metodą FBI **181 /12/**
- udzielanie pierwszej pomocy w warunkach działań specjalnych **50 /5/**
- policjanci kierujący zespołami oględzinowymi **82 /6/**
- obsługa KSIP w zakresie zagadnień kryminalnych **101 /5/**
- obsługa KSIP w zakresie zagadnień prewencyjnych **21 /1/**
- nadzór nad pracą operacyjną **213 /12/**
- współpraca z mediami **58 /5/**
- rzecznicy dyscyplinarni **59 /3/**
- zwalczanie przestępczości handlu ludźmi **17 /1/**
- opiekunowie adaptacji zawodowej **198 /10/**
- oskarżyciele publiczni **124 /8/**
- zabezpieczenie mienia w postępowaniu przygotowawczym **88 /4/**
- osoby prowadzące lokalne doskonalenie zawodowe **51 /3/**
- udzielanie I pomocy w warunkach działań specjalnych **50 /5/**

Jednocześnie, współpracując z Biurem Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji w oparciu o bazę hotelowo - szkoleniową Centrum Usług Logistycznych, przeprowadzono dodatkowo 9 edycji kursów specjalistycznych w obszarze, w którym zdefiniowano największe potrzeby szkoleniowe. Były to:

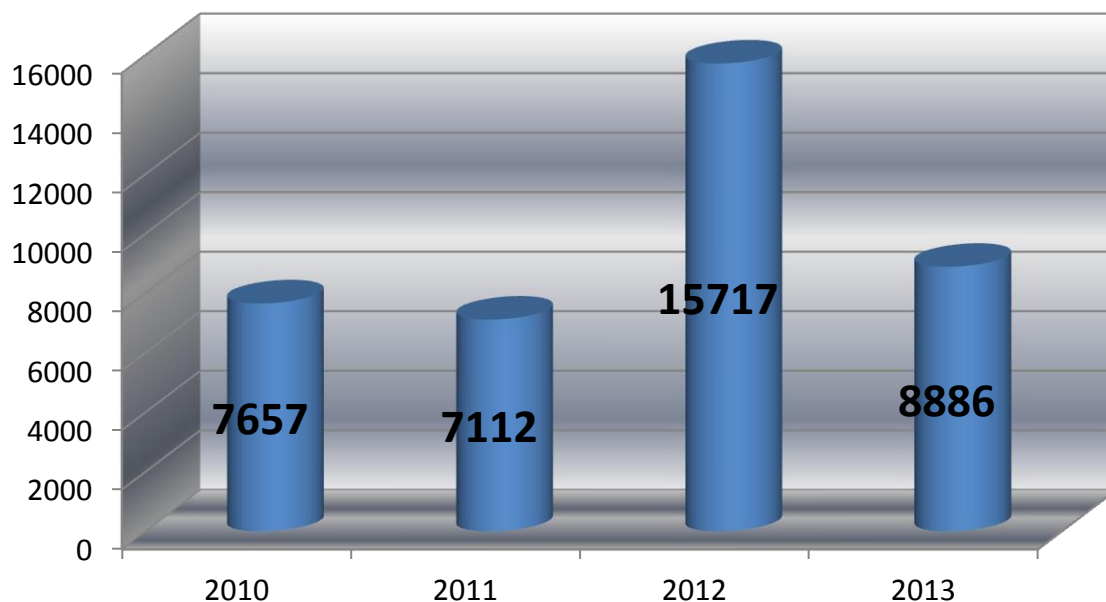
- nadzór nad pracą operacyjną, gdzie w ramach 3 edycji przeszkolono 48 policjantów,
- współpraca z OZI, gdzie w ramach 6 edycji przeszkolono 90 policjantów.

Jak można zauważyć z powyższego zestawienia, szczególnie cieszy przygoto-

wanie tak dużej liczby policjantów w zakresie najbardziej oczekiwanym przez jednostki terenowe w zakresie służby kryminalnej, tj. nadzór nad pracą operacyjną, obsługa OZI, przesłuchanie metodą FBI oraz przygotowanie opiekunów adaptacji zawodowej.

Podobnie jak w innych jednostkach szkoleniowych, dodatkowym wyzwaniem była realizacja etapów doboru przypisanych do Szkół, a więc test wiedzy i test sprawności fizycznej, które są realizowane w weekendy.

Liczba kandydatów

Źródło: Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile.

W 2013 roku spadła liczba kandydatów, którzy zostali skierowani do Piły. Wynika to bezpośrednio z faktu, że przez ponad sześć miesięcy Szkoła nie realizowała doboru z powodu rozbudowy kompleksu sportowego i związaną z tym konieczność udostępnienia wykonawcy w pełnym zakresie kompleksu sportowego.

W tym krótki artykule podsumowany został jedynie najważniejszy element procesu dydaktycznego realizowanego w Szkole, jakim jest prowadzenie szkoleń. Pełna informacja dotycząca działalności dydaktycznej została zamieszczona w sprawozdaniu rocznym.

Maria Halczyj-Siwecka

Radca Wydziału Ogólnego Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji, w rozmowie z Marzeną Brzozowską (SP w Pile)

PROJEKT MOŁDAWIA

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej na lata 2012 – 2015 Polska może kierować w 2014 r. projekty do Mołdawii i Ukrainy. Skąd pomysł na współpracę z Mołdawią?

Współpraca szkoleniowa z partnerem mołdawskim ma w naszym biurze już kilkuletnią tradycję – obecnie realizowany komponent, będący częścią kompleksowego projektu Policji polskiej, skierowanego do policji mołdawskiej, jest kontynuacją przedsięwzięć prowadzonych przez obecne Biuro Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji, a wcześniej przez jego poprzednika – Biuro Wywiadu Kryminalnego, w latach 2012 - 2013.

Tak więc, genezy naszego zainteresowania współpracą z Mołdawią należy szukać kilka lat wcześniej. U podstaw decyzji legły analizy dotyczące struktury organizacyjnej i planowanych rozwiązań przy tworzeniu nowoczesnych struktur zwalczania przestępczości przez naszych potencjalnych partnerów. Decyzja o podjęciu współpracy była poprzedzona szeregiem konsultacji w zakresie oczekiwań naszych partnerów oraz tego, co możemy im zaoferować. Druga kwestia to szanse wyboru naszego wniosku – więcej ofert pomocowych, również z innych państw (także w ramach innych funduszy) było skierowanych do Ukrainy. My więc, niejako „na przekór” postanowiliśmy pomóc Mołdawii i trzeba przyznać, że był to strzał w dziesiątkę, o czym świadczy między innymi fakt, że zarówno strona mołdawska, jak i Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP od trzech lat akceptują nasze kolejne wnioski projektowe.

Obecny wybór jest więc naturalną konsekwencją decyzji podjętych w roku 2011, przy czym, obok zainteresowania wyrażonego przez stronę mołdawską, braliśmy pod uwagę unikalną, jak na warunki jednorocznych przecież projektów, możliwość pogłębienia i uszczegółowienia wiedzy przekazanej naszemu partnerowi w trakcie poprzednich przedsięwzięć.

Co zainspirowało przedstawicieli Biura do włączenia Szkoły Policji w Pile do kontynuacji projektu (jego przygotowania i realizacji)?

Składając propozycję współpracy Szkole Policji w Pile braliśmy pod uwagę bardzo pozytywne doświadczenia z dotychczasowej współpracy ze Szkołą oraz wysoką ocenę poziomu wiedzy i przygotowania dydaktycznego jej kadry. Istotny był również fakt, że Szkoła dysponuje bazą dydaktyczno-logistyczną umożliwiającą zakwaterowanie zagranicznych gości w dobrych warunkach oraz prowadzenie zajęć na wysokim poziomie i z uwzględnieniem wszystkich zaplanowanych przez nas technik, czyli nie tylko wykładów, ale również warsztatów i ćwiczeń.

Chcieliśmy również, aby w trakcie wizyty w Polsce, nasi partnerzy zapoznali się z systemem szkoleń służby kryminalnej, a także z całym systemem szkolenia polskiej Policji. Tak się złożyło, że już po złożeniu wniosku projektowego, kierownictwo polskiej Policji podjęło decyzję o specjalizacji Szkoły Policji w Pile w obszarze szkolenia służby kryminalnej, co niejako potwierdza słuszność naszego wyboru partnera do przeprowadzenia projektu, ukierunkowanego przecież na szkolenie przedstawicieli mołdawskiej policji w zakresie zagadnień kryminalnych.

Jakie wytyczone zostały główne kierunki współpracy w ramach projektu i jaki wpływ w tym zakresie miały doświadczenia z wcześniejszej realizacji projektu z Mołdawią?

Obecnie realizowany komponent jest trzecim przedsięwzięciem naszego Biura, skierowanym do organów ścigania Mołdawii w ramach kompleksowego projektu Policji polskiej realizowanego w ramach Oficjalnej Współpracy Rozwojowej „Nowoczesne metody kryminalistyczne oraz wybrane aspekty i techniki szkolenia w Policji jako narzędzia wykorzystywane w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości”.

Podprojekt Biura Służby Kryminalnej prowadzony wspólnie ze Szkołą Policji w Pile nosi nazwę „Zaawansowane metody zarządzania informacjami, stosowane w ramach europejskich standardów wywiadu kryminalnego, struktura wywiadu kryminalnego w polskiej Policji” i stanowi kontynuację przedsięwzięć z lat 2012 i 2013 prowadzonych pod wspólną nazwą „Analiza kryminalna”. Dotychczasowe działania ukierunkowane były na przeszkolenie przedstawicieli organów egzekwowania prawa Republiki Mołdawii w zakresie metod, zasad stosowania i opracowywania analizy kryminalnej, funkcjonowania policyjnych baz danych oraz zarządzania informacją. W ramach dotychczasowych działań, przedstawiciele organów ścigania Republiki Mołdawii zostali zapoznani z podstawowymi zasadami, metodami i technikami stosowanymi w ramach analizy kryminalnej, będącej jedną z nowoczesnych metod wywiadu kryminalnego.

Przedsięwzięcie ma na celu rozszerzenie ich wiedzy na cały obszar związany z wywiadem kryminalnym i obejmuje również rozwiązania stosowane w ramach modelu wywiadu kryminalnego, co umożliwi odbiorcy projektu systemowe podejście do zagadnienia i wykorzystanie uzyskanej wiedzy w procesie tworzenia nowoczesnych struktur zapobiegania i zwalczania przestępczości. Planowany rezultat projektu to przeszkolenie kadry mołdawskich organów ścigania w obszarach wdrożenia i sto-

sowania w policji Republiki Mołdawii rozwiązań prawno-organizacyjnych oraz nowoczesnych metod zarządzania informacjami umożliwiającymi efektywne i skuteczne zapobieganie i zwalczanie przestępczości, zgodnych ze standardami stosowanymi w Unii Europejskiej.

Na jakim etapie opracowywania i przygotowania do realizacji jest projekt?

Biuro Służby Kryminalnej rozpoczęło działania związane z przygotowaniem przedsięwzięcia w marcu ubiegłego roku, po otrzymaniu informacji z Biura Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji, które jest koordynatorem całości projektu, o rozpoczęciu procesu programowania współpracy rozwojowej na rok 2014. 19 marca 2013 roku zwróciliśmy się do komendanta Szkoły Policji w Pile z propozycją wspólnej realizacji projektu i od czasu uzyskania pozytywnej odpowiedzi, wszystkie działania były realizowane we współpracy ze Szkołą. W tym czasie opracowany został wniosek projektowy, zawierający informacje nt. celów naszego komponentu oraz środków i metod, planowanych do jego osiągnięcia. Opracowany został program szkolenia, uzgodniono jego termin i grupę docelową. Wszystkie te działania były realizowane we współpracy ze stroną mołdawską. Zaplanowane zostały środki finansowe niezbędne do przeprowadzenia przedsięwzięcia. Wyznaczono ekspertów z Biura Służby Kryminalnej KGP oraz wykładowców z pilskiej Szkoły do prezentowania poszczególnych zagadnień w ramach programu szkolenia. W trakcie spotkania w Warszawie, omówiono poszczególne tematy, aby uniknąć powielania treści w ramach prezentowania przez ekspertów pokrewnych zagadnień. Osoby wskazane przygotowały prezentacje, które będą wygłaszane w trakcie szkoleń oraz zaplanowały inne formy przekazywania wiedzy (warsztaty, ćwiczenia). Zgodnie z założeniami, wszystkie zajęcia będą prowadzone wspólnie przez wykładowców Szkoły oraz ekspertów Biura. Przygotowano również częściowo wkład do publikacji, która będzie wydana po zakończeniu szko-

lenia. Tak wczesne przygotowanie materiałów dydaktycznych (nasze przedsięwzięcie zaplanowane jest na przełomie września i października), spowodowane jest koniecznością dokonania tłumaczenia prezentacji i publikacji.

Jesteśmy gotowi do realizacji projektu od strony merytorycznej, co nie oznacza, że nie czekają nas inne zadania. W związku z otrzymaniem informacji o ostatecznym zatwierdzeniu przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych projektów w ramach pomocy rozwojowej i zatwierdzeniu środków finansowych przyznanych na ich realizację, musimy sprawdzić nasz plan finansowy, a następnie będziemy pomagać koordynatorowi projektu w przygotowaniu wniosków przetargowych, niezbędnych do zrealizowania działań (zatrudnienie tłumaczy, dokonanie tłumaczeń materiałów), prowadzone będą dalsze ustalenia dotyczące szczegółów podróży i pobytu gości z Mołdawii. W maju odbędzie się spotkanie inicjujące projekt, w trakcie którego zaprezentuję stronie mołdawskiej ostateczne założenia naszego komponentu.

Czy może Pani przybliżyć zawartość programu i czas jego realizacji?

Komponent Biura Służby Kryminalnej oraz Szkoły Policji w Pile „Zaawansowane metody zarządzania informacją, stosowane w ramach europejskich standardów wywiadu kryminalnego, struktura wywiadu kryminalnego w polskiej Policji” będzie zrealizowany w formie 10-dniowego szkolenia przeznaczanego dla 10 przedstawicieli organów ścigania Republiki Mołdawii. Szkolenie zaplanowane zostało w dniach 22 września – 3 października 2014 roku. W tym czasie zamierzamy zapoznać uczestników z zagadnieniami dotyczącymi wywiadu kryminalnego, jego istotą, definicjami, głównymi elementami oraz regulacjami prawnymi. Zaprezentujemy również metody i techniki analizy, oceny i interpretacji informacji wywiadowczych oraz głównymi elementami wywiadu kryminalnego. Chcemy również przedstawić gościom z Mołdawii podstawowe elementy systemu szkolenia polskiej Policji ze szczególnym uwzględnieniem szkolenia służby kryminal-

nej. Formy prowadzenia szkolenia to zarówno wykłady, jak i warsztaty oraz ćwiczenia. Liczymy, że zajęcia będą również okazją do dyskusji oraz wymiany opinii i doświadczeń.

Po zakończeniu szkolenia wydana zostanie dwujęzyczna publikacja zawierająca omówienie prezentowanych treści oraz prezentująca inne zagadnienia, interesujące z punktu widzenia wykładowców. Chcielibyśmy również, aby pobyt w Szkole stał się okazją do przybliżenia naszym gościom regionu, w którym będą przebywali. Dlatego planujemy podróż i zwiedzanie Poznania, mamy również nadzieję, że w czasie wolnym od zajęć goście z Mołdawii będą mieli okazję do uczestniczenia w przedsięwzięciach organizowanych przez Szkołę z okazji 60. rocznicy jej powołania.

Jakie korzyści z realizacji przedsięwzięcia dotyczą polskiej Policji?

Niewątpliwym i najbardziej oczywistym profitem wynikającym z tego typu działań jest wzrost pozycji polskiej Policji na arenie międzynarodowej. Nasze działania są dostrzegane i pozytywnie oceniane nie tylko przez beneficjenta, lecz również przez inne kraje. Kolejny, bardziej daleko sięgający i może nie tak oczywisty efekt, to wzmocnienie współpracy międzynarodowej w obszarze zwalczania przestępczości. Dobrze zorganizowane i przeszkolone struktury powołane do zwalczania przestępczości w innych krajach są gwarancją lepszej i bardziej efektywnej współpracy z nimi. Tak więc, szkolimy naszych partnerów w pracy – to, może bardziej perspektywiczny, ale całym praktyczny aspekt tego typu działań.

Nie możemy również zapomnieć o wzajemnej wymianie doświadczeń – to złudne, że tylko my przekazujemy wiedzę. W trakcie dyskusji, wspólnych zajęć, uczymy się również od naszych mołdawskich partnerów.

Mam nadzieję, że szkolenie przyniesie obu stronom wymierne korzyści, natomiast w historii naszej współpracy ze Szkołą Policji w Pile będzie kolejnym, wspólnie zrealizowanym i zakończonym sukcesem projektem. Myślę, że możemy życzyć sobie wzajemnie powodzenia we wspólnej jego realizacji.

Krzysztof Sawicki

Wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

Ewa Mańka

Wykładowca Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile

SKUTKI POKRZYWDZENIA PRZESTĘPSTWEM ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ USTAWOWE ZNAMIONA PRZESTĘPSTWA ZNEĆCANIA

W dniach od 24.02 do 1.03.2014 r. z inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości zorganizowano po raz 13. „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześstępstwem”, zapraszając do współpracy Komendę Główną Policji, Prokuraturę Generalną, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Komendę Główną Straży Granicznej, Naczelną Izbę Adwokacką, Naczelną Izbę Radców Prawnych, Krajową Radę Kuratorów Sądowych, Krajową Radę Komorniczą, Krajową Radę Notarialną oraz organizacje pozarządowe.

W ramach „Tygodnia...” były pełnione dyżury kuratorów w Sądzie Rejonowym w Pile. W Komendzie Powiatowej Policji w Pile dyżurowali funkcjonariusze pilskiej komendy. Bezpłatne dyżury były pełnione także na terenie Wielkopolskiej Izby Adwokackiej oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile. Do udziału w przedsięwzięciu przystąpiła również Szkoła Policji w Pile. W dniach 24 i 26.02 wykładowcy Szkoły zapraszali na wykład otwarty wszystkich chętnych, a zwłaszcza zainteresowanych niesieniem pomocy osobom pokrzywdzonym, członków ich rodzin, policjantów przyjętych do służby, odbywających pierwsze szkolenie zawodowe. Celem spotkania było upowszechnianie wiedzy i kształtowanie adekwatnych postaw: empatii, szacunku i poszanowania godności pokrzywdzonego oraz umiejętności nawiązania rozmowy z człowiekiem doświadczającym wielu skutków przestępstwa, z którymi

policjanci za kilka miesięcy będą prowadzić pierwsze czynności.

W programie spotkania poruszane były zagadnienia takie jak: psychologiczne skutki pokrzywdzenia przestępstwem, mechanizmy pokrzywdzenia przemocą w rodzinie, ze wskazaniem instytucji zajmujących się pomocą pokrzywdzonym na terenie miasta Piły. Z uwagi na intensywność zgłoszeń, omówiono także prawne aspekty przemocy w rodzinie, ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się (art.207 kk) z uwagi na bariery w kontakcie z pokrzywdzonym, co wymaga szczególnego przygotowania i kompetencji zawodowych także ze strony policjantów.

Najpoważniejsze zwykle skutki dla stanu psychicznego osób pokrzywdzonych mogą wywoływać przeżycia związane z doświadczeniem następujących przestępstw:

1. **Przeciwko życiu i zdrowiu**, tj.: usiłowanie zabójstwa (art. 13 § 1 kk w zw. z art.148 kk), pobicie (art. 158 kk), ciężki, średni, lekki uszczerbek na zdrowiu (art.156 kk, art.157 § 1 i 2 kk), narażenie na zakażenie wirusem HIV lub inną chorobą (art. 161 kk).
2. **Przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji**, tj.: uczestnictwo w katastrofie komunikacyjnej (art.173 kk), sprowadzenie zagrożenia katastrofą komunikacyjną (art.174 kk), uczestnictwo w wypadku komunikacyjnym (art.177 kk).
Po utracie osoby najbliższej, a zwłaszcza w sposób nagły, połączony z przemocą,

będący skutkiem przestępstw wymienionych powyżej także członkowie rodziny na długi czas pozostają z poczuciem głębokiego cierpienia i pokrzywdzenia. Wbrew powszechnym przekonaniom okres żałoby po śmierci trwa długo, zwykle od 4-6 lat po śmierci małżonka, 8-10 lat po śmierci dziecka, są jednak osoby, u których żałoba może trwać znacznie dłużej.¹

3. **Przeciwko wolności**, tj. pozbawienie wolności (art.189 kk), handel ludźmi (art.189a kk), groźba popełnienia przestępstwa (art.190 kk), uporczywe nękanie (art. 190a kk), groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania (art. 191 kk), utrwalanie wizerunku nagiej osoby w trakcie czynności seksualnej (art. 191a kk).
4. **Przeciwko wolności seksualnej i obyczajności**, tj. zgwałcenie (art.197 kk), seksualne wykorzystanie nie poczytalności lub bezradności (art.198 kk), seksualne wykorzystanie zależności (art. 199 kk), obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 (art. 200 kk), kazirodztwo (art. 201 kk).

Należy podkreślić, że przemoc seksualna, może dotyczyć osób w różnym wieku, zarówno kobiet, mężczyzn, jak i dzieci, a skutki tych przeżyć obejmują wiele aspektów funkcjonowania pokrzywdzonego, do których zalicza się m.in. syndrom traumy gwałtu opisany przez A.W. Burgess i L. Holmstroma. U pokrzywdzonych w fazie ostrej (dezorganizacji) widoczne jest wewnętrzne rozbicie, zaburzenia fizjologiczne wynikające z uszkodzeń ciała, dolegliwości somatyczne wynikające ze stresu, reakcje emocjonalne, ekspresywne lub kontrolowane ukrywanie uczuć wywołanych zdarzeniem, tj. lęk, strach, złość, wstyd, poczucie poniżenia, poczucie winy, obawy przed powtórzeniem ataku przez sprawcę, czasem uczucie wdzięczności za darowanie życia przez sprawcę. Druga faza długoterminowa (2-3 tygodnie

po ataku) jest zróżnicowana u pokrzywdzonych w swoim przebiegu i może polegać na zwiększeniu aktywności życiowej lub zmniejszeniu, poszukiwaniu kontaktów lub unikaniu wychodzenia z domu, poszukiwaniu wsparcia ze strony najbliższych, doświadczeniu koszmarów sennych, reakcji lękowych na bodźce lub sytuacje zbliżone do zdarzenia². Centrum Praw Kobiet podaje, że u ofiar zgwałcenia: ryzyko depresji zwiększa się 4-krotnie, 13-krotnie wzrasta ryzyko próby samobójczej, występują objawy stresu pourazowego, a 15 lat po zdarzeniu 16,5% ofiar nadal ma symptomy wstrząsu po traumie, 13-krotnie częściej u ofiar tych przestępstw rozwijają się problemy alkoholowe, a rozstrój zdrowia trwa przeciętnie 15-30 miesięcy. Wiele osób po takich przeżyciach nigdy nie wraca do zdrowia lub równowagi psychicznej³.

5. **Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece**, tj. znęcanie się fizyczne lub psychiczne (art. 207 kk), rozpijanie małoletniego (art. 208 kk), porzucenie małoletniego (art. 210 kk), uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 (art. 211 kk).

Osoby pokrzywdzone w rodzinie najczęściej cierpią na nerwice, depresje, choroby psychosomatyczne, uzależnienia od substancji psychoaktywnych, wskutek długotrwałego nieradzenia sobie z przemocą i poczuciem osamotnienia.

6. **Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu**, tj. wzięcie zakładnika (art. 252 kk). Oprócz objawów typowych dla zespołu zaburzeń po stresie urazowym może u osób pokrzywdzonych uprowadzeniem wystąpić także syndrom sztokholmski. Jest to paradoksalna reakcja obronna ofiary przejawiająca się swoistego rodzaju fascynacją ofiary osobą agresora. Podstawą tego mechanizmu jest identyfikacja ofiary ze światem agresora i stanowi przejaw instynktu sa-

¹ Preston J.: Pokonać depresję, s. 43.

² Lach B.: Profilowanie kryminalne, 2014, s. 298.

³ Zrozumieć przemoc na tle seksualnym. Przewodnik szkoleniowy, Centrum Praw Kobiet, 2000.

moobrony ofiary, gotowość wykorzystania wszystkich elementów sytuacji, które dawałyby szansę przetrwania i umożliwiałyby zachowanie równowagi psychicznej. I. Pospiszyl wyróżnia 4 fazy w jego przebiegu od zaprzeczania i niedowierzania (I faza), przez rozwój infantylności i patologicznego przeniesienia (II faza), depresję i stres (III faza) aż po wewnętrzną integrację i przyjęcie stylu życia napastnika i określone strategie działania⁴.

Skutki psychiczne przestępstw u osób pokrzywdzonych obejmują więc różne reakcje, emocjonalne, fizjologiczne, behawioralne o różnym natężeniu, zmieniające się w czasie od zdarzenia.

W roku 2000 policjanci przeprowadzili 86.146 interwencji w sytuacji przemocy w rodzinie (wszystkich interwencji 479.602), w 2005 rok – 96.773 (wszystkich – 608.751), a w 2010 roku – 83.488 (wszystkich – 586.062). Sprawcami przemocy w rodzinie w roku 2010 byli najczęściej mężczyźni – 79.204 (3.981 - to kobiety, a 205 osób stanowili nieletni). Ofiarami przemocy w 2010 roku było 82.102 kobiet, 12.451 mężczyzn i 40.113 dzieci⁵. Dla osób udzielających pomocy pokrzywdzonym: policjantów, pracowników MOPS/GOPS, kuratorów, lekarzy, terapeutów, zjawiskiem niezwykle ważnym jest właściwe merytoryczne przygotowanie oraz doświadczenie zawodowe w zakresie nawiązania kontaktu z pokrzywdzonymi przestępstwami związanymi ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Psychologiczne aspekty zjawiska przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie może występować w różnych relacjach: w relacjach między osobami dorosłymi (mąż - żona, konkubent – konkubina), między osobą dorosłą a dzieckiem (ojciec - dziecko, matka - dziecko, opiekun prawny - rodzic zastępczy - dziecko lub dorosłym dzieckiem a niedołącznym rodzicem, np. w wieku starczym.

Z uwagi na formę przemocy, można wyróżnić przemoc: fizyczną, psychiczną, seksualną i ekonomiczną. Z uwagi na sposób działania sprawcy, osoba pokrzywdzona może doświadczać przemocy „zimnej” (zwykle bywa zaplanowana, wyrachowana, istnieje niewielu świadków lub ich brak, częściej przyjmuje formę przemocy psychicznej, a sprawca potrafi manipulować otoczeniem, wywierać dobre wrażenie, może mieć dobrą opinię, cenione stanowisko, wysoką pozycję społeczną) lub przemocy „gorącej” (zwykle bywa nagła i intensywna, nieplanowana, istnieje wielu świadków, przeważa przemoc fizyczna, obrażenia u ofiar mogą być liczne, poważne, sprawca nie ma pozytywnej opinii w otoczeniu, łatwo traci kontrolę nad sobą).

Przemoc w rodzinie to nie konflikt interpersonalny, a zjawisko patologii społecznej, w którym może dochodzić do różnorodnych i wielokrotnych czynów wypełniających znamiona ustawowe kilku przestępstw, np. znęcania się oraz obcowania płciowego z małoletnim poniżej 15 roku życia, a pokrzywdzenie jednym przestępstwem osłabia zdolność do obrony i czyni pokrzywdzonego bardziej bezbronnym i bezradnym wobec kolejnych przestępstw. Elementami zjawiska przemocy w rodzinie są:

- 1) intencjonalne działanie sprawcy (chęć, zamiar wyrządzenia krzywdy, zadania bólu, cierpienia, działanie umyślne, a nie niešťeśliwy wypadek lub zdarzenie losowe),
- 2) działanie naruszające dobra i prawa osób najbliższych,
- 3) działanie powodujące szkody (dla zdrowia fizycznego, psychicznego, prawidłowego rozwoju, samopoczucia – skrajnie skłaniając np. do targnięcia się na własne życie wskutek doświadczenia przemocy lub ataku na życie sprawcy przemocy),
- 4) działanie osłabiające zdolność do obrony (stan bezradności, depresji, wiktymizacji, pogorszenia stanu zdrowia somatycznego, uzależniania od środków psychoaktywnych).

Koniecznymi elementami są: dysproporcja sił między ofiarą i sprawcą (relacja

⁴ Lach B.: Profilowanie... op. cit., s. 291.
⁵ za Temida.

słabszy – silniejszy), użycie tej przewagi w celu skrzywdzenia słabszego oraz naruszenie dóbr osobistych osoby krzywdzonej. Źródłami dysproporcji sił w relacji pokrzywdzonego ze sprawcą mogą być:

- płeć (kobieta słabsza fizycznie od mężczyzny),
- wiek (dziecko - dorosły, osoba starsza – młodsza),
- relacje rodzinne i role (dzieci – rodzice),
- stan zdrowia, niepełnosprawność (chory – zdrowy),
- wzajemne zależności (materialne, socjalno – bytowe),
- status i władza (sprawca znany, szanowany z pozycją zawodową a partner życiowy lub członek rodziny o niższym statusie).

Przemocy w rodzinie jest zjawiskiem charakteryzującym się cyrkularnością faz - błędnym kołem trzech powracających faz: fazy narastania napięcia, fazy gwałtownej przemocy oraz fazy miodowego miesiąca⁶.

Czynniki ryzyka eskalacji przemocy w rodzinie wobec osób dorosłych to:⁷

- 1) użycie lub groźba użycia, broni lub innego niebezpiecznego narzędzia wobec pokrzywdzonego poprzednio w innych sytuacjach,
- 2) groźba sprawcy, pozbawienia życia ofiary, jako sposób kontrolowania jej zachowania,
- 3) duszenie, chwytywanie za gardło, zasłanianie ust, nosa w trakcie przemocy,
- 4) eskalacja przemocy w ostatnim czasie (u 35% kolejny raz dochodzi do przemocy w czasie do 5 tygodni),
- 5) zaburzenia psychiczne lub leczenie psychiatryczne sprawcy,
- 6) używanie alkoholu, narkotyków w trakcie przemocy lub uzależnienie sprawcy,
- 7) sprawca wcześniej karany za przemoc - znęcanie wobec innych osób (poprzedniej partnerki, dzieci, rodziców),
- 8) groźenie samobójstwem lub usiłowanie popełnienia samobójstwa przez spraw-

cę jako sposób kontrolowania domowników - zachowania demonstracyjne,

- 9) stan psychiczny osoby pokrzywdzonej (depresja, kryzys, myśli, plany, próby samobójcze, stan bezradności),
- 10) chorobliwa zazdrość o osobę pokrzywdzoną (kontrolowanie jej czasu, miejsca pobytu, telefonu, e-maili, finansów, wyglądu, uniemożliwianie opuszczania domu, podjęcia pracy, przyjmowania leków, szantażowanie odebraniem dzieci, zniszczeniem przyszłych partnerów),
- 11) burzliwy związek (rozstania ze sprawcą z powodu przemocy /wzrasta ryzyko zabójstwa w czasie 2 pierwszych miesięcy po rozstaniu),
- 12) pobicie kobiety w ciąży, pobicie małego dziecka do 18. miesiąca życia.

Czynniki ryzyka eskalacji przemocy w rodzinie wobec dzieci to:⁸

- 1) rzucanie dzieckiem,
- 2) duszenie dziecka, zasłanianie dostępu powietrza do ust, nosa dziecka,
- 3) poprzednia przemoc fizyczna o dużym nasileniu,
- 4) nieprzypadkowe rzucanie przedmiotami w dziecko,
- 5) agresja słowna,
- 6) konieczność obrony dziecka przed sprawcą przez inne osoby,
- 7) groźenie dziecku,
- 8) zaniedbanie dziecka,
- 9) wiek dziecka 0-6 lat, a zwłaszcza do 18 m.ż., urazy, zasinienia u dziecka, które jeszcze nie potrafi samodzielnie chodzić,
- 10) niepełnosprawność dziecka.

Żadnego, nawet pojedynczego z wymienionych sygnałów nie należy bagatelizować. Pomocy osobom pokrzywdzonym są zobowiązani udzielić: pracownicy MOPS/GOPS, kuratorzy, policjanci, prokuratorzy, nauczyciele, lekarze, psycholodzy, terapeuci. Tylko wspólne działania profesjonalistów z różnych dziedzin mogą doprowadzić do skutecznej pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem. Złożenie

⁶ Pospiszyl I.: Przemoc w rodzinie, 1994.

⁷ za: Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie. Podręcznik dla policjantów. MSW, 2013.

⁸ Ibidem.

zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, a w konsekwencji wyrok skazujący dla sprawcy zwykle nie rozwiązuje problemu skutków pokrzywdzenia przestępstwem, ponieważ droga odzyskiwania równowagi psychicznej i poczucia bezpieczeństwa w świecie bywa długa, potrzebne są w wielu przypadkach rozstroju zdrowia leczenie farmakologiczne i rehabilitacja, interwencja kryzysowa oraz wieloletnia psychoterapia.

Ustawowe znamiona przestępstwa art. 207 kk

Przestępstwo znęcania się zawarte jest w rozdziale XXVI kk. Przepis art. 207 kk przewiduje odpowiedzialność karną za fizyczne i psychiczne znęcanie się nad osobą najbliższą lub inną pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan fizyczny lub psychiczny. Przedmiotowy artykuł obejmuje typ podstawowy znęcania się (§1) oraz dwa typy kwalifikowane (§ 2 i § 3).⁹

Przedmiot ochrony

Przestępstwo z art. 207 kk jest przestępstwem o co najmniej podwójnym przedmiocie ochrony. Głównym przedmiotem ochrony jest rodzina, jej prawidłowe funkcjonowanie lub instytucja opieki. Drugim przedmiotem ochrony – w zależności od tego, jaką formę i natężenie przybrało – będzie życie i zdrowie, nietykalność cielesna, wolność i cześć człowieka.¹⁰ Ustawodawca określił bardzo szeroko przedmiot ochrony, obejmując nie tylko członków rodziny sprawcy, lecz także inne osoby podatne na znęcanie się, które nie pozostają w związku rodzinnym ani nie należą do kręgu osób najbliższych.¹¹

Strona przedmiotowa

Zachowanie się sprawcy zostało określone jako znęcanie się fizyczne lub psy-

chiczne. Znęcanie się fizyczne może polegać między innymi na biciu, rzucaniu przedmiotami, głodzeniu, odmawianiu pożywienia czy napojów, zmuszaniu do przebywania na zimnie, poleceniu wykonania upokarzających czynności, wyrzucaniu z domu, wyrywaniu włosów, przypalaniu papierosem.

Znęcanie psychiczne może wchodzić w grę między innymi w przypadku lżenia, wyszydzania, upokarzania, znieważania, straszenia, gróźb bezprawnych.¹² Przestępstwo znęcania się może być popełnione przez działanie, np. groźenie przestępstwem, duszenie, jak i przez zaniechanie, np. głodzenie.

Typowe znęcanie się jest zachowaniem intensywnym i częstotliwym, złożonym zazwyczaj z wielu pojedynczych czynności naruszających różne dobra i systematycznie się powtarzających, np. naruszenie nietykalności cielesnej, groźby karalne, znieważenie. Jest typowym przykładem przestępstwa wieloczynowego. Jednak mimo wieloczynowej konstrukcji znęcania się w orzecznictwie przyjmuje się, że pojedyncze zachowanie o dużej intensywności także może wypełniać znamiona tego przestępstwa. O przyjęciu danego zachowania za znęcanie się decyduje kryterium obiektywne, a nie subiektywne odczucie osoby pokrzywdzonej.

Przepis art. 207§ 1 kk jako przedmiot bezpośredniego działania określa: osobę najbliższą dla sprawcy, osobę pozostającą z nim w stałym lub przemijającym stosunku zależności, osobę małoletnią, osobę nieporadną ze względu na stan psychiczny lub fizyczny.

Osobą najbliższą wobec sprawcy, zgodnie z art. 115 § 11 kk jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu. Przez pozostawanie w stosunku zależności należy rozumieć taki stan, w którym sytuacja danej osoby uzależniona jest od sprawcy. Uzależnienie to może istnieć z mocy prawa (np. ustanowienie opieki, umieszczenie w rodzinie zastępczej).

⁹ Gruszczyńska: Przemoc wobec kobiet w Polsce, Aspekty prawnokryminologiczne, Kraków 2007, s.160.

¹⁰ Wąsek A.: Kodeks karny, Tom I, Komentarz, Warszawa 2004, s. 971.

¹¹ Marek A.: Kodeks karny, Komentarz, Lex 2010.

¹² Ibidem.

czej) na podstawie zawartej umowy (np. umowa o pracę, umowa najmu mieszkania) lub sytuacji faktycznej stwarzającej dla sprawcy przewagę.¹³

Przez małoletniego rozumie się osobę, która nie ukończyła lat 18, przy czym wyjątkowo za pełnoletnią uznaje się także kobietę, która po ukończeniu 16 lat zawarła za zgodą sądu związek małżeński.¹⁴

Osobą nieporadną jest osoba, która ze względu na swoje właściwości fizyczne jak podeszły wiek, kalectwo, obłożną chorobę lub psychiczne np. upośledzeniu umysłowe, nie ma możliwości samodzielnego decydowania o swoim losie ani zmiany swojego położenia.¹⁵ Kodeks karny przewiduje, obok typu podstawowego znęcania określonego w art. 207§1 kk dwa typy kwalifikowanego znęcania się, mianowicie znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem (§2) i doprowadzenie pokrzywdzonego do targnięcia się na własne życie (§3).¹⁶ Według A. Marka, do istoty szczególnego okrucieństwa należy zadawanie pokrzywdzonemu dużych cierpień (np. dotkliwe bicie, torturowanie), które przekracza znacznie swoją intensywnością określone w §1 pojęcie znęcania się. Przystępstwo określone w §3 charakteryzuje się występowaniem następstwa czynu w postaci targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Jest to przestępstwo materialne, którego skutkiem jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie (może to być dokonany lub usiłowany zamach samobójczy). Warunkiem odpowiedzialności sprawcy za przestępstwo z §3 jest ustalenie związku przyczynowego między znęcaniem się a zamachem samobójczym ofiary.¹⁷

Podmiot

W literaturze prezentowany jest pogląd, że przestępstwo znęcania się jest przestępstwem indywidualnym w tej części, w której pokrzywdzonym ma być osoba najbliższa lub osoba pozostająca ze sprawcą w stosunku zależności. W pozostałej części dotyczącej znęcania się nad małoletnim albo osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – przestępstwo powszechne,¹⁸ czyli podmiotem jego może być każdy człowiek zdolny do ponoszenia odpowiedzialności karnej.¹⁹

Strona podmiotowa

Większość doktryny i nowsze orzecznictwo SN uznają, że przestępstwo znęcania może być popełnione tylko z zamiarem bezpośrednim.²⁰ Typ kwalifikowany, określony w § 2 wymaga umyślności sprawcy, przy czym o ile samo znęcanie jest intencjonalne (zamiar bezpośredni), o tyle jego podmiotowe warunki wypełnia tylko godzenie się przez sprawcę z realną możliwością, iż jego zachowanie może mieć charakter szczególnego okrucieństwa (zamiar ewentualny).²¹ Drugi przypadek typu kwalifikowanego określony w § 3 charakteryzuje się występowaniem następstwa czynu w postaci targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Jest to przestępstwo materialne, którego skutkiem jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie. Warunkiem odpowiedzialności sprawcy od strony podmiotowej jest objęcie kwalifikującego następstwa nieumyślnością. Jest to przestępstwo z tzw. winy kombinowanej.²² Przystępstwo znęcania się jest ścigane w trybie publicznoskargowym.

¹³ Uchwała SN z dnia 9 czerwca 1976 r, IV KKZP 13/75, OSNKW 1976, nr 7-8, poz. 86.

¹⁴ Art. 10 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. nr 16, poz. 93, z późn. zm.

¹⁵ Mozgawa M.: Kodeks karny, Komentarz, Lex 2013.

¹⁶ Bryk J.: Przystępstwo znęcania się, Studium prawnokarne i kryminologiczne, Szczytno 2003, s. 80.

¹⁷ Mozgawa M.: Kodeks... op. cit.

¹⁸ Wąsek A.: Kodeks... op. cit., s.983.

¹⁹ Bryk J.: Przystępstwo... op. cit., s. 84.

²⁰ Mozgawa M.: Kodeks... op. cit.

²¹ Marek A.: Kodeks... op. cit.

²² M. Mozgawa, Kodeks karny, Komentarz, Lex 2013.

Adam Pęsko

P.o. naczelnik Wydziału Koordynacji Służby Kryminalnej BSK KGP

ZMIANY W PRAWIE DOTYCZĄCE PRZESTĘPSTW PRZECIWKO WOLNOŚCI SEKSUALNEJ I OBYCZAJNOŚCI

27 stycznia 2014 r. nastąpiły zmiany w procedurze karnej wprowadzone w życie ustawą z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z dnia 26 lipca 2013 r. poz. 849), m.in. w zakresie trybu ścigania przestępstw określonych w rozdziale XXV k.k. Dotychczas przestępstwa zgwałcenia (art. 197 § 1-4 k.k.), wykorzystania bezradności (art. 199 § 1 k.k.) oraz nadużycia zależności lub krytycznego położenia (art. 198 k.k.), jeżeli określony w tym przepisie stan ofiary nie był wynikiem trwałych zaburzeń psychicznych, były ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Obecnie przestępstwa te ścigane są z urzędu. Zmiana przepisów kodeksu karnego spowodowała, że zbędny stał się zapis o niemożliwości cofnięcia wniosku o ściganie karne w stosunku do art. 197 k.k.

Należy jednakże pamiętać, że zgodnie z art. 3 ww. ustawy art. 205 k.k. i art. 12 § 3 k.p.k. w brzmieniu dotychczasowym mają zastosowanie w trakcie obowiązywania nowego porządku prawnego w stosunku do czynów, które zostały popełnione przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, czyli do 26 stycznia 2014 r.

Zgodnie z nowym stanem prawnym, policjanci po uzyskaniu informacji o przestępstwie z art. 197 – 199 k.k., biorąc pod uwagę przepis art. 326 § 1 i 2 k.p.k., powinni niezwłocznie powiadomić prokuratora o zaistniałym zdarzeniu w celu podjęcia decyzji o przyjęciu zawiadomienia o przestępstwie osobiście przez prokuratora lub zlecenia tej czynności funkcjonariuszowi Policji. Zgodnie z § 1 art. 185c k.p.k., jeżeli pokrzywdzony składa zawiadomienie o ww. przestępstwach w jednostce Policji,

powinno się ono ograniczyć do wskazania najważniejszych faktów i dowodów (głównych okoliczności zdarzenia, pozwalających na ustalenie właściwej kwalifikacji prawnej czynu i ustalenie osoby sprawcy), o czym należy pouczyć pokrzywdzonego. Jeżeli jednak pokrzywdzony w czasie składania zawiadomienia będzie żądał, aby zprotokołowano inne istotne dane, należy mu to umożliwić, odnotowując ten fakt w protokole. Ograniczenia te nie mają zastosowania, wyjątek art. 185b k.p.k., jeżeli zawiadomienie o przestępstwie składa inna osoba niż pokrzywdzony, wówczas zastosowanie ma art. 304a k.p.k.

Niezależnie od warunków określonych w art. 185c k.p.k. w dotychczasowej formie realizowane są czynności procesowe w niezbędnym zakresie (art. 308 k.p.k.). Podejmując je należy pamiętać o zapisie w art. 208 k.p.k., zgodnie z którym oględzin lub badań ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu, powinna dokonać osoba tej samej płci, chyba że łączą się z tym szczególne trudności, a inne osoby odmiennej płci mogą być obecne tylko w razie konieczności. Jeżeli Policja uzyskała informację o takim przestępstwie bezpośrednio lub w krótkim czasie po zdarzeniu, osobę pokrzywdzoną, niezwłocznie po przekazaniu przez nią informacji o zdarzeniu lub sprawcy i jeszcze przed innymi czynnościami, kieruje się na kompleksowe badania lekarskie, w tym ginekologiczne (§ 58 ust. 9 wytycznych nr 3 KGP z 15 lutego 2012 r.). Zabezpieczenie materiału dowodowego, poza przepisami ujętymi w k.p.k., określone zostało w Procedurze Postępowania Policji i Placówki medycznej z Ofiarą Przemocy Seksualnej oraz Sprawozdaniu z badania

osoby pokrzywdzonej przestępstwem przeciwko wolności seksualnej i obyczajności / podejrzanego o ww. przestępstwo oraz protokole z zabezpieczenia śladów. Obecnie trwają prace nad aktualizacją procedur w związku z nowym trybem ścigania tych przestępstw.

Przesłuchanie osoby pokrzywdzonej, omawianymi przestępstwami w charakterze świadka, zgodnie z art. 185c § 2 k.p.k. przeprowadza sąd. Mając na uwadze cel ustawy, tj. uniknięcie potrzeby wielokrotnego przesłuchania pokrzywdzonego oraz charakter czynów, a także treść art. 326 k.p.k., zasadna jest w każdym przypadku konieczność przesłuchania pokrzywdzonego przez sąd w trybie art. 185c k.p.k. wy-

stąpienie do prokuratora o podjęcie decyzji w tym przedmiocie i skierowanie wniosku do sądu osobiście przez prokuratora. Skierowanie wniosku do sądu przez Policję będzie uzasadnione tylko, gdy prokurator poleci wykonanie tej czynności. W takim przypadku odpis wniosku należy przekazać prokuratorowi.

W związku z nowelizacją prawa zmianie uległy też prawa pokrzywdzonego, których wersja edytowalna znajduje się pod adresem:

<http://www.policja.pl/pol/kgp/biuro-sluzby-kryminaln/formularze-procesowe/95278,POUCZENIE-pokrzywdzonego-o-podstawowych-uprawnieniach-i-obowiazkach-uwzgledniaja.html>

Grzegorz Prusak

Naczelnik Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Biura Służby Kryminalnej KGP

SYSTEM CHILD ALERT W POLSCE

Zaginienie bliskiej osoby to niewątpliwie jedno z najtrudniejszych i najbardziej dotkliwych wydarzeń mogących nas spotkać. Sytuacja jest tym bardziej dramatyczna, jeśli dotyczy zaginionego dziecka. Według danych Departamentu Sprawiedliwości USA, 74% dzieci uprowadzonych i zamordowanych przez porywaczy, zostało pozbawionych życia w ciągu pierwszych trzech godzin od porwania. Świadczy to o niezwykle istotnym znaczeniu czasu, w przypadku, gdy próbujemy uratować uprowadzone dziecko. System, o którym mowa w artykule, został stworzony w celu zapewnienia natychmiastowej reakcji na zaginięcie dziecka poprzez jak najszybsze poinformowanie o zdarzeniu możliwie szerokiego grona społeczeństwa i zaangażowaniu wszystkich osób zainteresowanych pomocą w jego poszukiwaniach. Child Alert to jedna z dodatkowych możliwości, narzędzie, dzięki któremu organy ścigania - we współpracy z innymi służbami, instytucjami, mediami i wreszcie dzięki szerokiemu zaangażowaniu społeczeństwa, mogą jeszcze skuteczniej niż dotychczas, walczyć z działaniami przestępczymi stanowiącymi zagrożenie dla życia i zdrowia najmłodszych.

Geneza inicjatywy

W niedzielę, 13 stycznia 1996 roku 9-letnia Amber Hagerman została uprowadzona i brutalnie zamordowana podczas pobytu u swoich dziadków w Arlington w stanie Teksas. Nieznany sprawca wciągnął dziewczynkę - na oczach jej młodszego brata oraz innych dzieci do swojego pickupa, gdy jeździła na rowerze na parkingu przy budynku nieczynnego już supermarketu. Niezatrzymywany przez nikogo, odjechał. Pomimo niemal natychmiastowej reakcji miejscowej policji, która przybyła na miejsce już kilka minut od przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniu od naocznego świadka, Amber nie udało się uratować. Jej ciało znaleziono 4 dni później w przydrożnym rowie melioracyjnym. Sprawcy uprowadzenia nie udało się ustalić do dzisiaj. Tragiczna śmierć dziewczynki poruszyła głęboko miejscową społeczność i stała się inspiracją do opracowania innowacyjnego planu alarmowego w sytuacjach kryzysowych, mającego na celu pomaganie w odzyskiwaniu uprowadzonych dzieci. Plan ten został nazwany **Planem AMBER** (America's Missing Broadcast Emergency Response) i wzywał organy ścigania do przekazywania alarmu do stacji radiowych i telewizyjnych w ciągu kilku minut od uprowadzenia dziecka, w taki sam sposób, w jaki alarmy były przekazywane tym stacjom podczas tornad, huraganów lub innych sytuacji kryzysowych dotyczących danej społeczności.

Założenia systemu alarmowania z upływem czasu ulegały różnym modyfikacjom - w zależności od lokalnych (krajowych) uwarunkowań i potrzeb, jednakże główne zasady jego funkcjonowania pozostały niezmiennie. Podstawą działania sys-

Zaginiony: Imię i wiek dziecka

Opis ubioru
Cechy charakterystyczne
Miejsce zaginięcia
Skrócony opis okoliczności zaginięcia

ZADZWOŃ! NIE DZIAŁAJ SAM!

995 (linia bezpłatna)
childalert@policja.gov.pl

CHILD ALERT

Źródło: KGP

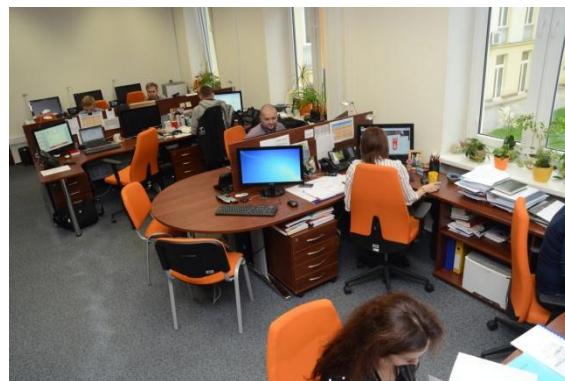
temu jest szybkość reakcji na zgłoszenie, jej natychmiastowe rozpowszechnienie za pośrednictwem wszelkich dostępnych mediów, takich jak np.: telewizja, Internet, radio, tablice reklamowe, elektroniczne znaki drogowe, telefonia komórkowa i w konsekwencji - zaangażowanie w poszukiwania zaginionego dziecka i osoby podejrzanej o jego uprowadzenie - całej społeczności. Emisja komunikatu wymaga od partnerów medialnych poświęcenia ich czasu antenowego kosztem standardowej działalności i odbywa się na zasadach non-profit. Za pośrednictwem komunikatu podawane są podstawowe dane dotyczące zdarzenia i zaginionego dziecka, w tym jego wizerunek oraz - w przypadku ich dostępności - informacje dotyczące domniemanego sprawcy uprowadzenia. W komunikatach Child Alert podawany jest także numer alarmowy umożliwiający przekazywanie wszelkich informacji istotnych dla sprawy przez każdą osobę, mogącą pomóc w odnalezieniu poszukiwanego dziecka.

Tragiczna historia uprowadzonej Amber stała się inspiracją do zainicjowania podobnych systemów, które obecnie funkcjonują pod różnymi nazwami (Amber Alert, Child Alert), nie tylko w samych Stanach Zjednoczonych, ale w wielu krajach w Europie i na świecie. Do państw europejskich, które zaimplementowały system należą **Belgia, Francja, Niemcy, Czechy, Grecja, Włochy, Portugalia, Wielka Brytania, Holandia, Rumunia, Irlandia**. W ubiegłym roku do krajów tych dołączyła również Polska.

Budowa Systemu Child Alert w Polsce

W 2011 r. Fundacja ITAKA Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych otrzymała, w trybie otwartego konkursu ofert, dotację celową w wysokości 100 tys. zł na realizację zadania publicznego „Prowadzenie działań związanych z przygotowaniem do uruchomieniem w Polsce systemu Child Alert”. W ramach tego projektu opracowany został raport dot. zasad funkcjonowania systemu Child Alert w Unii Europejskiej

oraz koncepcję wdrożenia systemu w Polsce. W oparciu o ww. materiał oraz uwarunkowania prawne w naszym kraju Minister Spraw Wewnętrznych podjął w 2012 roku decyzję o wyznaczeniu Komendy Głównej Policji, jako odpowiedzialnej za uruchomienie systemu Child Alert w Polsce.

Źródło: KGP

Wyjściowym dokumentem zawierającym wstępne założenia wdrożenia systemu Child Alert w naszym kraju z wiodącą rolą Policji była opracowana w Wydziale Poszukiwań Osób Zaginionych ówczesnego Biura Kryminalnego KGP, *Koncepcja Funkcjonowania Systemu Child Alert w Polsce* (maj 2012 r.) zatwierdzona przez Komendanta Głównego Policji nadinsp. Marka Działoszyńskiego. Zawiera ona propozycje działań dotyczących implementacji systemu Child Alert w Polsce, począwszy od kwestii technicznych i osobowych, po rozwiązania systemowo-organizacyjne.

Poparcie najwyższego kierownictwa Policji dla przyjętych w *Koncepcji (...)* pomysłów i zamierzeń związanych z implementacją systemu na gruncie polskim znalazło odzwierciedlenie w kolejnym, niezwykle ważnym kroku w drodze do wprowadzenia Systemu Child Alert w Polsce, mianowicie podpisaniu, w dniu 1 sierpnia 2012 r. - przez Komendanta Głównego Policji nadinsp. Marka Działoszyńskiego, reprezentującego Komendę Główną Policji umowy grantowej z przedstawicielem Komisji Europejskiej o realizację projektu „Preparation of Child Alert System in Poland” w ramach programu Daphne III. Wy-

sokość dotacji KE na ww. projekt opiewała na kwotę 106 tys. euro. Warto dodać, że polska Policja, jako jedyna instytucja z 6 innych europejskich podmiotów ubiegających się w 2012 r. o grant KE, uzyskała zgodę na realizację ww. projektu.

Zapewniając jak najwyższą jakość zadań związanych z wypełnieniem wszystkich zobowiązań wynikających z umowy grantowej, na mocy decyzji Komendanta Głównego Policji nr 340 z dnia 30.10.2012 r., powołany został zespół do realizacji projektu, złożony z przedstawicieli wybranych komórek organizacyjnych Komendy Głównej Policji, których pomoc była niezbędna do osiągnięcia zakładanych celów przedsięwzięcia. Z uwagi na zmianę personalną na stanowisku Zastępcy Komendanta Głównego nadzorującego prace zespołu, cytowana wyżej decyzja została zmieniona decyzją Komendanta Głównego Policji z dnia 12.08.2013 r.

Źródło: KGP

Przygotowania do budowy systemu w Polsce poprzedziły wizyty przedstawicieli Komendy Głównej Policji w wybranych krajach UE (Grecja, Holandia, Wielka Brytania, Francja) które posiadały doświadczenie zarówno w procesie tworzenia samego systemu, jak i jego funkcjonowania. Duże znaczenie w wyborze tych właśnie państw stanowiła również liczba wszczętych alertów, a także przyjęte w tych krajach rozwiązania organizacyjno-techniczne oraz prawne w kontekście ich wdrożenia na gruncie polskim.

Na bazie doświadczeń i informacji zebranych w trakcie ww. wizyt, konsekwentnie realizowano dalsze etapy związane

z realizacją unijnego projektu. W ramach tych prac, podjęto szereg działań zakończonych jego pomyślną finalizacją. O skali całego przedsięwzięcia świadczyć może różnorodność i złożoność realizowanych czynności, która wymagała od zespołu biorącego udział w przeprowadzeniu przedsięwzięcia wiedzy i umiejętności daleko wykraczających poza te, wynikające z wykonywanej przez nich, w codziennej służbie. Były to działania o charakterze finansowym – pozyskanie grantu na realizację projektu z funduszy KE z programu Daphne III, starania o dofinansowanie inicjatywy ze środków MSW; - legislacyjnym, zakończone wydaniem: decyzji KGP o powołaniu Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP (o którym mowa w dalszej części artykułu), rozporządzenia Ministra Cyfryzacji i Administracji w sprawie numeru alarmowego 995, zarządzenia zmieniającego zarządzenie nr 124 KGP w sprawie poszukiwań osób zaginionych); - organizacyjno-logistycznym, tj.: wyodrębnienie w ramach struktury Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób BSK KGP Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, pozyskanie i remont pomieszczeń niezbędnych do funkcjonowania CPOZ KGP oraz wyposażenia, spełniającego europejskie normy techniczne, przygotowanie specyfikacji do przeprowadzenia postępowań przetargowych, m.in. na organizację szkoleń dla policjantów, zakup materiałów reklamowych na potrzeby promocji systemu Child Alert w Polsce, zakup sprzętu niezbędnego do obsługi linii alarmowej 995, przygotowanie i przeprowadzenie - w miesiącach wrzesień-listopad 2013 r. - szkoleń z zakresu obsługi systemu Child Alert dla ponad 200 policjantów z kraju i w końcu - społecznym, m.in.: opracowanie wkładu merytorycznego oraz projektu graficznego strony internetowej www.childalert.pl, pozyskanie logo Child Alert oraz spotu reklamowego na rzecz kampanii edukacyjno-społecznej nt. systemu, opracowanie merytoryczne i graficzne komunikatu o zaginionym dziecku, przeprowadzeniu kampanii informacyjnej, mającej na celu pozyskiwanie partne-

rów medialnych, stanowiących kluczowy element systemu i w końcu negocjowanie treści porozumień o emisji komunikatu Child Alert z ww. podmiotami.

W dniu 20 listopada 2013 r. polska Policja odpowiedzialna za przygotowanie i wdrożenie systemu Child Alert w Polsce ogłosiła uzyskanie gotowości operacyjnej systemu w naszym kraju. Przyjęty w Polsce model funkcjonowania systemu CA stanowi wypadkową kilku najbardziej efektywnych rozwiązań stosowanych w innych krajach oraz bazuje na wynikach ich dotychczasowych doświadczeń i ewaluacji.

CPOZ KGP i jego rola w obsłudze systemu

Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji to niewyodrębniona etatowo struktura w KGP, z przypisanymi decyzją 147 Komendanta Głównego Policji z dnia 15.04.2013 r. (Elektr. Dz. Urz. KGP z 16.04.2013 r. poz. 36) zadaniami, których realizację zapewnić ma – zgodnie z § 11 pkt 3) decyzji nr 5/2014 Dyrektora Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowej struktury organizacyjnej i schematu organizacyjnego Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji, podziału zadań między dyrektorem i jego zastępcami oraz katalogu zadań komórek organizacyjnych - Wydział Poszukiwań i Identyfikacji Osób BSK KGP. Policjanci stanowiący obsadę Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP to doświadczeni, wyróżniający się wysokimi kwalifikacjami, praktyką i wiedzą, funkcjonariusze Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób BSK KGP. W sytuacji ogłoszenia alertu, platforma Child Alert obsługiwana będzie przez Centrum. W celu obsługi zdarzeń objętych systemem Child Alert uruchomiony został **ogólnopolski numer alarmowy 995**, pod który można będzie przekazywać wszelkie informacje dotyczące zaginionego dziecka. Do przygotowania oraz dystrybucji komunikatu służy specjalnie zaprojektowana i przygotowana platforma przekazywania informacji

oparta o dedykowany do tego celu system komputerowy, stanowiący integralną część policyjnej sieci informatycznej, nadzorowanej i utrzymywanej przez KGP, co zapewnia jego całodobowe funkcjonowanie. Podmiotem upoważnionym do uruchomienia Alertu jest CPOZ KGP, które wszczyna go na wniosek jednostki organizacyjnej Policji prowadzącej poszukiwania zaginionego dziecka. Ciężar decyzji o uruchomieniu ogólnokrajowego Alertu spoczywa na CPOZ KGP, który jednocześnie zapewnia jego kompleksową obsługę, począwszy od wygenerowania i rozesłania komunikatu, poprzez zapewnienie obsługi numeru alarmowego 995 i bieżącą koordynację działań na poziomie całego kraju, na odwołaniu ogłoszonego Alertu kończąc. Platforma umożliwia wprowadzenie informacji o zaginionym dziecku oraz jego zdjęcia, następnie według wypracowanego schematu wysyła do wszystkich odbiorców-partnerów systemu.

Źródło: KGP

W celu uzyskania gwarancji ogólnokrajowego zasięgu komunikatu Child Alert podpisano porozumienia z kluczowymi nadawcami radiowymi, telewizyjnymi, administratorami portali internetowych oraz operatorami elektronicznych wyświetlaczy różnego typu. Obecnie w gronie tych partnerów znajdują się TVP Info, TVN 24, Polsat News, Radio Zet, RMF FM, Interia.pl, Gazeta.pl, AMS S.A oraz Screen Media Network. W dalszym ciągu prowadzone są działania w kierunku pozyskania kolejnych partnerów systemu.

Podstawy prawne

Zgodnie § 2 pkt 4) cytowanej już wyżej decyzji nr 147 Komendanta Głównego Policji - „(...) wdrożenie w Policji oraz obsługa techniczna i merytoryczna platformy przesyłu informacji w ramach systemu „Child Alert”; (...)” należy do zadań Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP. W myśl zapisów § 11 pkt 4) decyzji nr 5/2014 Dyrektora Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowej struktury organizacyjnej i schematu organizacyjnego Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji, podziału zadań między dyrektorem i jego zastępcami oraz katalogu zadań komórek organizacyjnych, podmiotem odpowiedzialnym za obsługę ogólnokrajowego systemu Child Alert jest Wydział Poszukiwań i Identyfikacji Osób Biura Służby Kryminalnej KGP. Przepisy regulujące zasady uruchamiania systemu Child Alert w Polsce wprost określone zostały w zarządzeniu nr 26 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 listopada 2013 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich (Elektr. Dz. Urz. KGP z dnia 19 listopada 2013 r. poz. 92). Warunki niezbędne do wszczęcia alertu ujęto w Rozdz. 3a § 15a. ust. 2 cyt. zarządzenia. Zgodnie z nimi Child Alert może zostać uruchomiony w naszym kraju na każdym etapie poszukiwań (zaginionego dziecka), jeśli łącznie spełnione zostaną poniższe kryteria:

- osoba zaginiona w chwili zaginięcia nie ukończyła 18 roku życia;
- istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba małoletnia jest ofiarą przestępstwa związanego z pozbawieniem wolności albo jej życie, zdrowie jest bezpośrednio zagrożone;
- uzyskano pisemną zgodę od rodzica albo opiekuna prawnego zaginionej osoby małoletniej na rozpowszechnienie komunikatu, a w przypadku braku możli-

wości nawiązania kontaktu z rodzicem albo opiekunem prawnym uzyskano zgodę sądu rodzinnego i nieletnich;

- z posiadanych przez Policję informacji wynika, że rozpowszechnienie komunikatu może w realny sposób przyczynić się do odnalezienia małoletniej osoby zaginionej;
- uzyskane informacje są wystarczające do sporządzenia komunikatu.

Źródło: KGP

Warto zaznaczyć, że polska Policja, działając w ramach obszaru UE, zobowiązana jest również do prowadzenia międzynarodowej współpracy policyjnej w zakresie poszukiwań osób zaginionych, stosując się do wszelkich zaleceń, deklaracji, rekomendacji, czy innych dokumentów organów unijnych, zachęcających Państwa Członkowskie UE do rozwijania współpracy i wymiany dobrych praktyk, m.in. w zakresie poszukiwań zaginionych dzieci. Wśród nich wymienić można chociażby:

- Deklarację Parlamentu Europejskiego z września 2008 r., zgodnie z którą państwa członkowskie wezwane zostały do wprowadzenia mechanizmu ostrzegania o uprowadzeniu dziecka i zawierania umów o współpracy w celu umożliwienia powiadamiania transgranicznego o takich sytuacjach;
- Zalecenie Rady UE (WSiSW) z 2008 zachęcające państwa członkowskie do wprowadzenia systemu powiadamiania o uprowadzonym dziecku na terytorium całej UE oraz nawiązywania współpracy w związku z uprowadzeniami dzieci w strefach przygranicznych;

- Wydany przez Komisję Europejską dokument pt. „Najlepsze praktyki”, stanowiący zbiór zasad związanych z uruchamianiem alarmu, w tym zawierający propozycję ustalenia wspólnych kryteriów dla państw członkowskich UE w przypadku konieczności uruchomienia transgranicznego alertu,
- Oświadczenie Parlamentu Europejskiego z posiedzenia zorganizowanego 2 września 2008 r. w sprawie nadzwyczajnej współpracy przy odnajdywaniu zaginionych dzieci, w którym m.in. wzywa się państwa członkowskie do zawarcia umów z państwami ościennymi, zapewniających możliwość szybkiego wprowadzenia stanu pogotowia na danych terytoriach.

Źródło: KGP

Korzyści z wprowadzenia systemu

Na podstawie wieloletnich doświadczeń funkcjonowania systemu, można stwierdzić, że przynosi on wymierne korzyści. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy:

- wzrost efektywności poszukiwań zaginionych dzieci na skutek większego zaangażowania społeczeństwa, mediów oraz organizacji pozarządowych (od początku wdrożenia systemu w USA uratowano 685 dzieci;²³

- większe solidaryzowanie się społeczeństwa w niesieniu sobie wzajemnej pomocy;
- wyraźny sygnał dla przestępców, że przestępstwa popełniane na dzieciach nie będą tolerowane, a organy ścigania, nadawcy i poszczególne osoby, współpracujące razem, mają wystarczającą siłę, by ująć przestępcę i zapewnić powrót uprowadzonego dziecka do domu (część sprawców uprowadzenia uwalnia bądź porzuca dziecko po usłyszeniu komunikatu w mediach).

Przygotowując się do wdrożenia systemu Child Alert w Polsce zrobiono wszystko, co było możliwe, aby nasz system nie odbiegał od standardów europejskich. Jak pokazują doświadczenia naszych partnerów zagranicznych, życie być może zweryfikuje przyjęte przez polską Policję rozwiązania związane z jego funkcjonowaniem. Najistotniejszy jest jednak fakt, że już same przygotowania do wdrożenia systemu w Polsce pokazały, że w walce o powrót zaginionych dzieci do swoich bliskich udało się stworzyć wspólny front, dzięki któremu szanse uratowania każdego zaginionego w szczególnych okolicznościach dziecka, z pewnością znacznie wzrosły.

W artykule wykorzystano publikację Amber Alert-Amerika's Missing: Broadcast Emergency Responce Law Enforcement and Broadcaster Guide , October 2001 oraz informacje zawarte na stronie: <http://www.amberalert.gov/statistics.htm> a także materiały i wewnętrzne opracowania Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Biura Służby Kryminalnej KGP (wcześniej Biura Kryminalnego KGP).

---

²³ mat. źródłowy Departament Sprawiedliwości USA

<http://www.amberalert.gov/statistics.htm>

Wiesław Małowany

Starszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

UDOSTĘPNIANIE INFORMACJI NIEJAWNEJ SĄDOM I PROKURATUROM

W różnych dziedzinach życia społeczno - gospodarczego istnieje wiele pojęć definicji informacji. Dla potrzeb niniejszego artykułu posłużę się najpowszechniej stosowaną definicją, zawartą w *Słowniku języka polskiego*, która brzmi: „Informacja: powiadomienie o czymś, zakomunikowanie czegoś, wskazówka, pouczenie.”

Przedmiotem artykułu jest informacja niejawną, w związku z tym, należy przedstawić zasady udostępniania tej informacji sądom i prokuraturom, a przede wszystkim na potrzeby postępowania przygotowawczego lub karnego. Policjanci wykonujący czynności operacyjno - rozpoznawcze uzyskują, gromadzą, sprawdzają oraz przetwarzają różnego rodzaju informacje, w tym informacje niejawne. Informacje niejawne to takie, których nieuprawnione udostępnienie mogłoby wyrządzić szkody państwu polskiemu.

W ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r., nr 182, poz. 1228) określono zasady ochrony informacji niejawnych. W rozdziale 2 ww. ustawy, informacje sklasyfikowano według następujących klauzul:

- „**Ścisłe tajne**”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje wyjątkowo poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:
  - 1) zagrazi niepodległości, suwerenności lub integralności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 2) zagrazi bezpieczeństwu wewnętrznemu lub porządkowi konstytucyjnemu Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 3) zagrazi sojuszom lub pozycji międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej;

- 4) osłabi gotowość obronną Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) doprowadzi lub może doprowadzić do identyfikacji funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników służb odpowiedzialnych za realizację zadań wywiadu lub kontrwywiadu, którzy wykonują czynności operacyjno - rozpoznawcze, jeżeli zagrazi to bezpieczeństwu wykonywanych czynności lub może doprowadzić do identyfikacji osób udzielających im pomocy w tym zakresie;
- 6) zagrazi lub może zagrazić życiu lub zdrowiu funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników, którzy wykonują czynności operacyjno - rozpoznawcze, lub osób udzielających im pomocy w tym zakresie;
- 7) zagrazi lub może zagrazić życiu lub zdrowiu świadków koronnych lub osób dla nich najbliższych albo świadków, o których mowa w art. 184 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Z 1997 r., nr 89, poz. 555, z późn. zm.), lub osób dla nich najbliższych.

- „**Tajne**”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:
  - 1) uniemożliwi realizację zadań związanych z ochroną suwerenności lub porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 2) pogorszy stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;

- 3) zakłóci przygotowania obronne państwa lub funkcjonowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 4) utrudni wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub ścigania sprawców zbrodni przez służby lub instytucje do tego uprawnione;
  - 5) w istotny sposób zakłóci funkcjonowanie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości;
  - 6) przyniesie stratę znacznych rozmiarów w interesach ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.
- **„Poufne”**, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:
- 1) utrudni prowadzenie bieżącej polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 2) utrudni realizację przedsięwzięć obronnych lub negatywnie wpłynie na zdolność bojową Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 3) zakłóci porządek publiczny lub zagrazi bezpieczeństwu obywateli;
  - 4) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę bezpieczeństwa lub podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 5) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli lub ściganie sprawców przestępstw i przestępstw skarbowych oraz organom wymiaru sprawiedliwości;
  - 6) zagrazi stabilności systemu finansowego Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 7) wpłynie niekorzystnie na funkcjonowanie gospodarki narodowej.
- **„Zastrzeżone”**, jeżeli nie nadano im wyższej klauzuli tajności, a ich nieuprawnione ujawnienie może mieć szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne

jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

We wspomnianej wyżej ustawie jest zapis, że informacje niejawne mogą być udostępnione wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy lub pełnienia służby na zajmowanym stanowisku albo wykonywania czynności zleconych. Osobami takimi są m. in. sędzia sądu powszechnego oraz prokurator i asesor prokuratury pełniący czynności prokuratorskie, wobec których nie przeprowadza się postępowania sprawdzającego.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 179, z późn. zm.) są określone przypadki i zasady udzielania informacji niejawniej sądom i prokuraturom. W art. 19 jest zapis o tym, że pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji albo Komendanta Wojewódzkiego Policji o zastosowanie kontroli operacyjnej, po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego albo Prokuratora Okręgowego, przedstawia się do Sądu Okręgowego wraz z materiałami uzasadniającymi potrzebę zastosowania tej metody. Z kolei w art. 19a jest zapis, że Prokurator Okręgowy przed wydaniem pisemnej zgody zapoznaje się z materiałami uzasadniającymi potrzebę zastosowania niejawnego nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wręczenia korzyści majątkowej. W praktyce (według mojej wiedzy) bywa tak, że jedne sądy i prokuratury żądają całości materiałów zgromadzonych w sprawie operacyjnej (teczka sprawy wraz z materiałami), natomiast w innych tego typu instytucjach przedkłada się tylko sprawozdanie lub syntetyczną notatkę z treści informacji zawartych w tej sprawie. W przypadku uzyskania dowodów pozwalających na wszczęcie po-

stępowania karnego lub mających znaczenie dla toczącego się postępowania karnego Komendant Główny Policji lub Komendant Wojewódzki Policji przekazuje właściwemu prokuratorowi wszystkie materiały zgromadzone podczas stosowania metod wymienionych w art. 19, 19a i 19b (niejawne nadzorowanie, wytwarzanie, przemieszczanie, przechowywanie i obrót przedmiotami przestępstwa). Powyższe sytuacje udostępniania informacji niejawnej nie powinny budzić wątpliwości.

W swoim artykule chcę poruszyć jeszcze kwestię zwalniania od obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnych. Policjanci wykonujący czynności operacyjno - rozpoznawcze niejednokrotnie są przesłuchiwani w prokuraturze (w postępowaniu przygotowawczym), czy w sądzie (w postępowaniu karnym) na okoliczności stosowanych metod pracy operacyjnej. Przypadki zwalniania ich od obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnych zawarte są w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. W art. 20b. jest zapis o tym, że udzielenie informacji o szczegółowych formach, zasadach i organizacji czynności operacyjno - rozpoznawczych, a także o prowadzonych czynnościach oraz o stosowanych środkach i metodach ich realizacji może nastąpić wyłącznie w przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego w związku z wykonywaniem tych czynności. W tej sytuacji udzielenie informacji następuje w trybie określonym w art. 9 ustawy z dnia 21

czerwca 1996 r. o niektórych uprawnieniach pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy i pracowników urzędów nadzorowanych przez tego ministra (Dz. U. z 1996 r., nr 106, poz. 491, z późn. zm.). Natomiast w art. 22 ustawy o Policji jest zapis, że zabronione jest ujawnianie danych o osobie udzielającej pomocy Policji w zakresie czynności operacyjno - rozpoznawczych. Ujawnienie danych o tej osobie, w tym także w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez tę osobę przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego w związku z wykonywaniem czynności operacyjno - rozpoznawczych może nastąpić również w trybie określonym w art. 9 przytoczonej ustawy. Wspominany art. 9 brzmi następująco: „Minister właściwy do spraw wewnętrznych może zezwalać pracownikom, policjantom, strażakom, funkcjonariuszom Straży Granicznej lub funkcjonariuszom Biura Ochrony Rządu na udzielenie wiadomości stanowiącej informację niejawną określonej osobie lub instytucji.” Treść tego zapisu jest fakultatywna, co oznacza, że minister nie w każdym przypadku zezwala na udzielenie informacji niejawnej.

Uważam, że powyższy artykuł przybliżył czytelnikom problematykę związaną z udostępnianiem informacji niejawnej sądom i prokuraturom, chociaż zdaję sobie sprawę, że nie wszyscy mogą zgodzić się z moimi poglądami, dlatego zachęcam do polemiki i wyrażenia swojej opinii na łamach „Kwartalnika”.

Marcin Bartol

Wykładowca Zakładu Służby Prewencyjnej Szkoły Policji w Pile

ZABEZPIECZENIE MIEJSCA ZDARZENIA DROGOWEGO

Jedną z podstawowych i najważniejszych potrzeb człowieka jest bezpieczeństwo, bezpieczeństwo w codziennym życiu, bezpieczeństwo podczas wykonywania pracy, ale także podczas codziennego poruszania się i przemieszczania po drogach. Temat ten jest i był zawsze bardzo ważny. W ostatnich czasach z powodu postępu technicznego oraz rozwoju gospodarczego świata liczba pojazdów poruszających się po drogach gwałtownie wzrasta, nie zawsze idzie to w parze z rozwojem infrastruktury drogowej, nie zawsze nadążają za tym wzrostem przepisy prawne. Producenci praktycznie wszystkich pojazdów na szczęście kładą duży nacisk na ich bezpieczeństwo, nie tylko osób poruszających się tymi pojazdami, ale także coraz częściej pieszych. To dobrze. Niestety kolizje i wypadki drogowe zdarzają się i będą zdarzać nadal. Zdarzenia drogowe nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie są poważnym problemem. Dane statystyczne są zatrważające, w roku 2008 na polskich drogach zginęło 5437 osób, w roku 2011 – 4189 osób, a w roku 2012 – 3520 osób²⁴. Choć widać tendencję spadkową, to nadal jesteśmy w niechlubnej czołówce Unii Europejskiej tej statystyki. Tylko w okresie od 1 stycznia do końca maja 2013 roku tylko na drogach Wielkopolski doszło do 13139 zdarzeń drogowych, w tym 813 wypadków, 12326 kolizji drogowych, w zdarzeniach tych zginęło 90 osób²⁵.

I tutaj bardzo ważna jest rola policjantów, nie tylko w szeroko rozumianej pre-

wencji, ale także w usuwaniu skutków już zaistniałych zdarzeń. Tym właśnie problemem chcę zająć się w niniejszym artykule. Jako policjant z wieloletnim doświadczeniem w służbie ruchu drogowego wiem, jak odpowiedzialne jest to zadanie, ale też wiem, jak często policjanci popełniają błędy, wskutek czego dochodzi do kolejnych zdarzeń, nierzadko poważniejszych w skutkach niż to, które było przyczyną podjęcia interwencji. Temat jest o tyle ważny, że praktycznie każdy policjant będący w służbie może spotkać się z taką niebezpieczną sytuacją wymagającą natychmiastowego działania – właściwego działania. Mam nadzieję, że artykuł ten będzie pomocny początkującym, a może i nieco bardziej zaawansowanym w służbie policjantom.

Rodzaje zdarzeń drogowych oraz podstawowe pojęcia

Zdarzenia drogowe bardzo ogólnie dzielimy na kolizje i wypadki drogowe.

Wypadek drogowy:

- ma miejsce lub początek na drodze publicznej,
- uczestniczy co najmniej jeden pojazd,
- ofiary śmiertelne lub osoby ranne.

Kolizja drogowa:

- ma miejsce lub początek na drodze publicznej,
- następstwem są wyłącznie straty materialne.

Bardzo ważne jest, aby policjanci przybyli na miejsce zdarzenia właściwie ocenili i rozpoznali, z jakim zdarzeniem

²⁴ Dane: Komenda Główna Policji.

²⁵ Dane Wydział Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Pile.

mają do czynienia. Błędne rozpoznanie lub niewłaściwa ocena, a także działanie pochopne mogą spowodować niewłaściwe zakwalifikowanie zdarzenia drogowego. Często i niepotrzebną sytuacją jest zwlekanie z właściwą oceną sytuacji, a zwłaszcza właściwym zakwalifikowaniem zdarzenia – czy jest to kolizja, czy wypadek drogowy, zdarza się niepotrzebne zwlekanie lub wręcz „szukanie” powodów, aby dane zdarzenie zakwalifikować jako kolizję drogową, co wiąże się z mniejszym wkładem pracy w obsłudze. Rzeczą nader ważną jest tu ścisła współpraca oraz obieg informacji ze służbami ratownictwa medycznego. Informacja od zespołu medycznego o ewentualnych ofiarach i ich stanie jest dla nas informacją wiążącą i kluczową i co jasne – powoduje podjęcie właściwych decyzji. Pomocne będzie poznanie kilku definicji:

Wypadek drogowy - to zdarzenie drogowe, które pociągnęło za sobą ofiary w ludziach, w tym także u sprawcy tego zdarzenia, bez względu na sposób zakończenia sprawy.

Śmiertelna ofiara wypadku - osoba zmarła na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni od dnia wypadku na skutek doznanych obrażeń ciała.

Osoba ciężko ranna - osoba, która doznała ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała oraz urazów w postaci np. złamań, uszkodzeń organów wewnętrznych, poważnych ran ciętych i szarpanych.

Osoba lekko ranna - osoba, która poniosła uszczerbek na zdrowiu inny niż określony w przypadku osoby ciężko rannej, naruszający czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia na okres trwający nie dłużej niż 7 dni, stwierdzony przez lekarza.

Kolizja drogowa - zdarzenie drogowe, które pociągnęło za sobą wyłącznie straty materialne, zdarzenie ma miejsce lub początek na drodze publicznej

Podstawy prawne wykonywania czynności na miejscu zdarzenia drogowego

Ustawa o Policji

Art. 1 ust. 2 pkt 2 ustawy o Policji – (...) „Do podstawowych zadań Policji należą: ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.”

Ustawa Prawo o ruchu drogowym

Art. 129 ust. 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym – „Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowanie ruchem i jego kontrolowanie należą do zadań Policji.”

Akty wykonawcze regulujące wykonywanie czynności na miejscu zdarzenia drogowego

Zarządzenie nr 609/07 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach

§1. Zarządzenie określa metody i formy wykonywania przez policjanta zadań w zakresie czuwania nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach i jego kontrolowania, zwanych dalej „kontrolą ruchu drogowego”, a w szczególności organizację służby na drogach i sposób jej pełnienia przez policjantów, z uwzględnieniem współdziałania z innymi rodzajami służb Policji i podmiotami poza policyjnymi w zakresie działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym i zwalczania przestępczości na drogach.

Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2007 roku w sprawie postępowania policjantów na miejscu zdarzenia drogowego

§1. Wytyczne określają sposób postępowania policjantów na miejscu:

- 1) wypadku drogowego, tj. zdarzenia drogowego, w którym jest zabity lub ranny,
- 2) kolizji drogowej, tj. zdarzenia drogowego, w którym nie ma osoby zabitej lub rannej.

Obowiązki i uprawnienia policjanta na miejscu zdarzenia drogowego

Wspomniane wyżej zarządzenie nr 609 określa, że kierowanie ruchem drogowym, z wyłączeniem czynności podejmowanych na miejscu zdarzeń drogowych oraz przy zabezpieczeniu imprez na drogach to zadania wymagające wiedzy specjalistycznej. Wiedzę specjalistyczną nabywa policjant po ukończeniu kursu specjalistycznego z zakresu ruchu drogowego. W rozdziale czwartym tego zarządzenia czytamy, że czynności na miejscu zdarzenia drogowego wykonują policjanci ruchu drogowego pełniący służbę w komórce obsługi zdarzeń drogowych, zwanej dalej w skrócie "OZD" lub inni policjanci ruchu drogowego wyposażeni w sprzęt specjalistyczny. Jednakże czynności te, mogą wykonywać również policjanci grupy dochodzeniowo-śledczej, a w przypadku zdarzenia, w którym nie ma osoby zabitej lub rannej, w uzasadnionych okolicznościach na polecenie dyżurnego jednostki Policji - inni policjanci.

Obowiązki wynikające z zarządzenia nr 609/07 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach.

§25

Ust. 3. Policjant wykonujący czynności na miejscu zdarzenia drogowego, jest obowiązany do włączenia w pojeździe służbowym niebieskich świateł błyskowych.

Ust. 4. Policjant ruchu drogowego posiadający na wyposażeniu urządzenia techniczne służące do zabezpieczania miejsca zdarzenia drogowego, jest obowiązany do

ich stosowania przy wykonywaniu czynności na miejscu zdarzenia.

Ust. 5. Przepisów ust. 3 i 4 nie stosuje się, jeżeli pojazdy uczestniczące w zdarzeniu znajdują się poza jezdnią, a wykonywane czynności nie stwarzają zagrożenia bezpieczeństwa dla policjanta i innych uczestników ruchu drogowego.

Obowiązki wynikające z wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie postępowania policjantów na miejscu zdarzenia drogowego.

§ 2

Policjant po uzyskaniu informacji o zdarzeniu drogowym:

- 1) dokumentuje źródło i czas jej uzyskania,
- 2) informuje dyżurnego jednostki Policji,
- 3) na polecenie dyżurnego jednostki niezwłocznie udaje się na miejsce zdarzenia,
- 4) w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia uczestników zdarzenia bądź innych osób, jak również poważnych utrudnień drogowych, dojazd na miejsce zdarzenia może odbywać się przy użyciu sygnałów uprzywilejowania w ruchu.

§ 3

Policjant po przybyciu na miejsce zdarzenia jest obowiązany do:

- 1) ustawienia pojazdu służbowego w sposób zapewniający bezpieczeństwo własne oraz uczestników ruchu drogowego,
- 2) włączenia niebieskich świateł błyskowych,
- 3) stosowania urządzeń technicznych służących do zabezpieczania miejsca zdarzenia drogowego, jeżeli posiada je na wyposażeniu,
- 4) przepisów pkt 2 i 3 nie stosuje się, jeżeli pojazdy uczestniczące w zdarzeniu znajdują się poza jezdnią, a wykonywane czynności nie stwarzają zagrożenia bezpieczeństwa dla policjanta i innych uczestników ruchu drogowego.

§ 4

Policjant, który jako pierwszy przybył na miejsce zdarzenia drogowego ustawia pojazd w sposób określony w § 3 oraz informuje dyżurnego jednostki o rozpoczęciu czynności. Następnie podejmuje czynności polegające w szczególności na:

- 1) dokonaniu wstępnej oceny zdarzenia i przekazaniu informacji dyżurnemu jednostki w szczególności o konieczności przybycia innych służb ratowniczych,
- 2) zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa na miejscu zdarzenia oraz współdziałaniu z innymi służbami ratowniczymi w celu zminimalizowania skutków zdarzenia,
- 3) udzieleniu pierwszej pomocy ofiarom wypadku,
- 4) zabezpieczeniu miejsca zdarzenia dla przeprowadzenia dalszych czynności procesowych, w szczególności poprzez ochronę śladów kryminalistycznych przed ich utratą bądź zniekształceniem, w tym również przez służby ratownicze i techniczne,
- 5) podjęciu pościgu, jeżeli sprawca zbiegł z miejsca zdarzenia, a pościg rokuje powodzenie jego zatrzymania,
- 6) ustaleniu i rozpytaniu osób uczestniczących w zdarzeniu oraz jego świadków, a także odnotowaniu ich danych personalnych,
- 7) uzyskaniu informacji od zespołu medycznego o obrażeniach osób poszkodowanych oraz miejscu ich hospitalizacji,
- 8) poddaniu, w miarę możliwości, badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu kierującego (kierujących) pojazdem oraz innej osoby, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w wypadku drogowym.

§ 5

Po przybyciu na miejsce zdarzenia załogi obsługi zdarzeń drogowych lub grupy operacyjno-procesowej policjant, o którym

mowa w § 4, przekazuje dowódcy patrolu lub grupy informację o wykonanych czynnościach, dokonanych ustaleniach i pozostaje do jego dyspozycji.

§ 6

Policjant wykonując czynności na miejscu wypadku drogowego, jest obowiązany:

- 1) udzielić osobie rannej niezbędnej pomocy, w szczególności poprzez:
  - a) wydobyć lub uwolnić jej z pojazdu,
  - b) udzielenie pierwszej pomocy,
  - c) wezwanie pomocy medycznej,
  - d) wezwanie, w razie potrzeby, innych służb specjalistycznych;
- 2) zorganizować ruch drogowy w nowo powstałej sytuacji oraz zabezpieczyć miejsce zdarzenia przed kolejnym wypadkiem lub kolizją, w szczególności poprzez:
  - a) ustawienie w odpowiednich miejscach znaków lub urządzeń ostrzegawczo-zabezpieczających,
  - b) ustalenie form współpracy z innymi podmiotami biorącymi udział w likwidacji skutków wypadku,
  - c) usunięcie z rejonu zdarzenia osób postronnych,
  - d) powiadomienie dyżurnego jednostki o czasowym zamknięciu lub ograniczeniu ruchu w celu poinformowania o objazdach przy wykorzystaniu lokalnych mediów,
  - e) zgłoszenie dyżurnemu konieczności zorganizowania objazdu przez zarządcę drogi;
- 3) zabezpieczyć ujawnione ślady kryminalistyczne pod względem technicznym i procesowym przed ich utratą lub zniekształceniem, w tym również przez służby ratownicze i techniczne,
- 4) ustalić dane personalne uczestników i świadków wypadku;
- 5) poddać badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu

- łającego podobnie do alkoholu kierującego (kierujących) pojazdem oraz inną osobę, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w wypadku;
- 6) ustalić wstępnie przebieg i istotne okoliczności wypadku na podstawie:
    - a) rozmowy z uczestnikami i świadkami obecnymi na miejscu,
    - b) innych dowodów,
  - 7) dokonać sprawdzeń uczestników wypadku i pojazdów w systemie informatycznym, w razie ustalenia osoby lub pojazdu poszukiwanego - powiadomić dyżurnego jednostki Policji,
  - 8) ustalić miejsce hospitalizacji uczestnika wypadku odwiezionego do szpitala, a jeżeli jest to osoba poszukiwana powiadomić dyżurnego, zaś razie ucieczki uczestnika wypadku podjąć, w porozumieniu z dyżurnym, czynności zmierzające do ujęcia osoby,
  - 9) przeprowadzić w razie potrzeby oględziny: miejsca, rzeczy i osób,
  - 10) w przypadku nie cierpiącym zwłoki dokonać zewnętrznych oględzin zwłok,
  - 11) przeprowadzić inne czynności procesowe zgodnie z kodeksem postępowania karnego (np. zarządzić zabezpieczenie pojazdu i odzieży do dalszych badań),
  - 12) sporządzić dokumentację z przeprowadzonych czynności procesowych, a w szczególności:
    - a) szkic miejsca wypadku drogowego w skali, dokumentację fotograficzną, a w razie potrzeby i możliwości dokonać rejestracji wideo,
    - b) notatkę urzędową oraz kartę statystyczną zdarzenia drogowego Prd-2/2,
  - 13) powiadomić dyżurnego prokuratora (za pośrednictwem dyżurnego jednostki Policji) w przypadku, kiedy:
    - a) następstwem wypadku jest śmierć osoby,
    - b) osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa jest osoba wymieniona w art. 309 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego,
    - c) następstwem wypadku jest ciężki uszczerbek na zdrowiu, a osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa znajduje się w stanie nietrzeźwości,
    - d) wypadek wyczerpuje znamiona katastrofy komunikacyjnej,
  - 14) poinformować dyżurnego jednostki Policji o konieczności wezwania biegłego;
  - 15) udokumentowany sposób zabezpieczyć mienie uczestników wypadku, jeżeli sami nie są w stanie tego uczynić;
  - 16) wykonać inne czynności, a w szczególności:
    - a) zlecone przez prokuratora lub dyżurnego jednostki,
    - b) ustalić, czy zdarzenie zostało zarejestrowane przez kamerę monitoringu,
    - c) zatrzymać w uzasadnionych przypadkach dokumenty, np. paszport, prawo jazdy, dowód rejestracyjny, tarcze tachografów (lub dane z tachografów cyfrowych),
    - d) poinformować uczestników wypadku o dalszej procedurze postępowania w sprawie,
  - 17) w przypadkach niecierpiących zwłoki (np. potrzeba zastosowania środka zapobiegawczego, udział w zdarzeniu osoby czasowo tylko przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub zamieszkującej w znacznej odległości od miejsca wypadku) przesłuchać lub skierować na przesłuchanie świadków i uczestników wypadku;

- 18) w uzasadnionych przypadkach dokonać zatrzymania osoby;
  - 19) wykonać czynności związane z przywróceniem ruchu drogowego w miejscu wypadku, w szczególności:
    - a) zarządzić usunięcie pojazdu,
    - b) zgłosić dyżurnemu jednostki konieczność wezwania właściwych służb do porządkowania i uprzątnięcia miejsca zdarzenia,
    - c) usunąć urządzenia ostrzegawczo-zabezpieczające,
    - d) przywrócić ruch do stanu pierwotnego, w tym zlikwidować wprowadzone objazdy;
  - 20) zgłosić dyżurnemu jednostki konieczność powiadomienia właściwego przedsiębiorcy odpowiedzialnego za ładunek o potrzebie jego zabezpieczenia,
  - 21) jeżeli, w wypadku jest osoba zabita lub osoba, która odniosła ciężkie obrażenia ciała i znajduje się w stanie nieprzytomnym, bądź gdy uszkodzonym jest nieletni, powiadomić dyżurnego jednostki Policji o konieczności zawiadomienia osoby najbliższej ofierze zdarzenia, a w przypadku cudzoziemca - odpowiedniego przedstawicielstwa państwa obcego,
  - 22) powiadomić dyżurnego o zakończeniu czynności na miejscu wypadku, niezwłocznie sporządzić stosowną dokumentację z wykonanych czynności i wraz z zabezpieczonymi dokumentami przekazać dyżurnemu lub innemu policjantowi wyznaczonemu przez kierownika jednostki Policji.
- §7
- Policjant wykonując czynności na miejscu kolizji drogowej, jest obowiązany:
- 1) dokonać oceny zdarzenia na podstawie śladów kryminalistycznych oraz relacji uczestników i świadków kolizji;
  - 2) ujawnić, w miarę możliwości zwymiarować oraz udokumentować graficznie w notatniku służbowym ślady istotne dla rozstrzygnięcia sprawy;
  - 3) zabezpieczyć ślady położenia pojazdu i zarządzić jego usunięcie z miejsca zdarzenia, aby nie powodował zagrożenia lub tamowania ruchu, a jeżeli jest to niemożliwe - wykonać czynności, o których mowa w § 6 pkt 2;
  - 4) ustalić dane personalne uczestników oraz świadków kolizji;
  - 5) poddać badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu kierującego (kierujących) pojazdem lub inną osobę, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w kolizji po spożyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
  - 6) ustalić przebieg i istotne okoliczności kolizji na podstawie rozmowy z uczestnikami i świadkami obecnymi na miejscu oraz w oparciu o inne dowody;
  - 7) dokonać sprawdzeń uczestników kolizji i pojazdów w systemie informacyjnym, w razie ustalenia osoby lub pojazdu poszukiwanego - powiadomić dyżurnego jednostki Policji;
  - 8) zastosować wobec sprawcy kolizji prawem przewidziane środki;
  - 9) jeżeli na miejscu kolizji nie jest możliwe ustalenie sprawcy wykroczenia lub oddalił się on z miejsca albo odmówił przyjęcia mandatu karnego - sporządzić niezbędną dokumentację do dalszych czynności, w szczególności, o ile zachodzi taka potrzeba, szkic miejsca kolizji oraz protokół oględzin pojazdu;
  - 10) w razie potrzeby wykonać inne czynności, w szczególności:
    - a) zabezpieczyć w uzasadnionych przypadkach dokumenty, np.

- paszport, prawo jazdy, dowód rejestracyjny, tarcze tachografów,
  - b) poinformować uczestników kolizji o dalszej procedurze postępowania w sprawie,
  - c) przesłuchać lub skierować na przesłuchanie świadków i uczestników kolizji mających miejsce zamieszkania w znacznej odległości od miejsca zdarzenia,
  - d) zatrzymać osobę, jeżeli zachodzą przesłanki uzasadniające zastosowanie postępowania przyspieszonego;
- 11) w razie potrzeby wykonać czynności związane z przywróceniem lub usprawnieniem ruchu drogowego w miejscu zdarzenia, a w szczególności:
- a) zarządzić usunięcie pojazdu,
  - b) zgłosić dyżurnemu jednostki konieczność wezwania właściwych służb do uporządkowania miejsca zdarzenia,
  - c) usunąć urządzenia ostrzegawczo-zabezpieczające;
- 12) powiadomić dyżurnego o zakończeniu czynności na miejscu zdarzenia, niezwłocznie sporządzić stosowną dokumentację z wykonanych czynności i przekazać ją dyżurnemu lub innemu policjantowi wyznaczonemu przez kierownika jednostki Policji.

§ 8

Policjant na miejscu zdarzenia z udziałem pojazdu przewożącego towary niebezpieczne realizując czynności zgodnie z § 2 – 7, powinien:

- 1) ustawić pojazd służbowy w bezpiecznej odległości;
- 2) podjąć próbę ustalenia rodzaju przewożonego ładunku bez zbliżania się do pojazdu;
- 3) zbliżyć się do miejsca zdarzenia od strony nawietrznej na odległość umożliwiającą ustalenie rodzaju przewożonych towarów;

- 4) podjąć działania zmierzające do odizolowania terenu skażenia;
- 5) podjąć niezbędne czynności do czasu przybycia jednostki straży pożarnej lub służby ratownictwa chemicznego;
- 6) unikać kontaktu z uwolnioną substancją.

Organizacja ruchu na miejscu zdarzenia drogowego

Jak możemy przeczytać powyżej, policjant wykonujący czynności na miejscu zdarzenia drogowego ma bardzo dużo obowiązków i czynności do wykonania. Nie jest rzeczą łatwą pamiętać i zrealizować je wszystkie pamiętając o tym, że zwykle patrol policyjny składa się z dwóch funkcjonariuszy oraz o tym, że miejsca zdarzeń drogowych charakteryzują się różnym natężeniem ruchu, różną topografią terenu oraz infrastrukturą drogową.

Pamiętać przy tym trzeba, że nie zawsze możliwe jest, z punktu widzenia przepisów prawnych (wypadek drogowy), ale też i czysto techniczno-praktycznych (uszkodzenia pojazdów), usunięcie pojazdów z jezdni. Naturalne, że najłatwiejsze do obsługi są takie zdarzenia, których jak najmniejsza część znajduje się na jezdni, pamiętając również o elementach i częściach pojazdów, które odpadły, np. w wyniku ich zderzenia. Najtrudniejsze natomiast są zdarzenia zaistniałe na ruchliwych skrzyżowaniach, na drogach o dużej dopuszczalnej prędkości ruchu, a także na wierzchołkach wzniesień i zakrętach. Jednak nie zawsze tak jest. Częstokroć połowa jezdni lub nawet cała jezdnia jest zablokowana w wyniku zdarzenia drogowego.

Jednym z najprostszych, ale i często wymagających sposobów organizacji ruchu na miejscu zdarzenia drogowego, gdy zablokowana jest tylko część jezdni jest zorganizowanie ruchu naprzemiennego z jednej i drugiej strony, tzw. ruch wahadłowy. Jednakże i taka najprostsza zdawałoby się forma organizacji ruchu na miejscu zdarzenia wymaga zaangażowania co najmniej jednego policjanta, a najlepiej dwóch.

W tym wypadku bardzo ważna jest koordynacja kierunków otwarcia ruchu oraz bezwarunkowa wzajemna łączność lub przebywanie w zasięgu wzroku, która pozwoli na bezpieczne otwarcie i zamknięcie kierunku ruchu bez narażenia kierujących na jednoczesny wjazd z obu kierunków.

Do oznakowania miejsca zdarzenia drogowego najlepiej jest użyć zestawu znaków drogowych oraz wyposażenia znajdującego się w zestawie „Zapora”. W zestawie tym znajdziemy zestaw znaków drogowych niezbędnych do oznakowania miejsca (znaki takie jak A30, B32, B33, A34) wraz ze stojakami, lampy ostrzegawcze błyskowe, taśmę ostrzegawczą z napisem Policja, bariery blokujące oraz słupek ostrzegawczy biało-czerwony typu angielskiego, tzw. pacholek.

Znak A 34 – wypadek drogowy, to jeden z mobilnych i raczej „zapomnianych” znaków ostrzegawczych ustawiany w miejscach zdarzeń drogowych przez służby zabezpieczające miejsce zdarzenia, ostrzega przed miejscem, w którym na skutek wypadku drogowego nastąpiło zablokowanie drogi lub znaczne utrudnienie w ruchu.

Pamiętać przy tym należy, że umieszczenie wszystkich elementów powinno być przemyślane. Wziąć tu należy pod uwagę takie elementy jak natężenie ruchu na drodze, właściwości fizyczne jezdni, warunki atmosferyczne, dopuszczalną prędkość oraz, co bardzo ważne, ukształtowanie terenu i ewentualne zakręty na drodze. Nie ma nic gorszego niż sytuacja, kiedy kierujący nagle za zakrętem trafia na nieoznakowany lub źle oznakowany wypadek drogowy lub kolizję drogową. Dlatego elementy składowe zestawu należy umieszczać przed przeszkodami lub zakrętami, które ograniczają

widoczność, a także odpowiednio wcześniej - w odpowiedniej odległości od zagrożenia występującego na drodze.

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia wymaga od policjantów dużego zaangażowania oraz wzmożonej uwagi, tak samo kierowanie ruchem na miejscu zdarzenia drogowego. Organizacja ruchu na miejscu zdarzenia drogowego musi być przemyślna, powodująca jak najmniejsze zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, jak najmniejsze utrudnienia w ruchu pojazdów oraz pieszych. Policjant musi także wziąć pod uwagę jak najlepsze zabezpieczenie śladów pozostałych po zdarzeniu drogowym, takich jak usytuowanie uszkodzonych pojazdów, ślady blokowania kół oraz porzucane elementy nadwozia pojazdów lub bagażu pieszych, w wyniku zdarzenia. Wszystkie te czynności powinny być wykonywane szybko i zdecydowanie, ale dokładnie. Szybkość jest potrzebna, aby jak najprędzej przywrócić pełny ruch na drodze oraz zminimalizować ryzyko zmian pogody, które mogłyby zatrzeć ważne ślady, a także wpłynąć na bezpieczeństwo uczestników ruchu.

Sygnaly i polecenia wydawane przez policjanta obsługującego zdarzenie drogowo, jak wszystkie polecenia wydawane przez osoby uprawnione do kierowania ruchem, powinny być wyraźne i zrozumiałe. Pamiętać przy tym należy, że niejednokrotnie zabezpieczenia miejsca zdarzenia dokonują policjanci bez przeszkolenia specjalistycznego z zakresu ruchu drogowego (dopuszcza to §25 ust. 2 zarządzenia 609 KGP), bazujący jedynie na wiedzy zdobytej podczas szkolenia podstawowego oraz własnego doświadczenia. Każdy policjant wydający polecenie kierującemu i każdemu innemu uczestnikowi ruchu powinien być łatwo rozpoznawalny i widoczny z dostatecznej odległości, ponadto podać sygnał odpowiednio wcześniej i w sposób wyraźny, tak aby polecenie zostało zrozumiane i właściwie odczytane. Bardzo ważny jest czas, który powinien być wystarczający²⁶, aby

²⁶ Obowiązek ten wynika między innymi z art.6 ustawy Prawo o Ruchu Drogowym.

kierujący wykonał polecenie. Przykładowo na wzniesieniach lub zakrętach niejednokrotnie sygnał do zatrzymania pojazdu lub zmiany pasa ruchu będzie musiał być podany przed tym zakrętem lub wzniesieniem, tak aby kierujący miał wystarczający czas na reakcję. Podobne sytuacje mogą mieć miejsce podczas obsługi zdarzeń na terenie zabudowanym, gdzie niejednokrotnie skrzyżowania dróg występują blisko siebie.

Osobnym zagadnieniem, które chciałbym poruszyć jest koordynacja naszych działań oraz ciągła łączność z dyżurnym. Jest sprawą bardzo ważną, aby dyżurny jednostki wiedział gdzie jesteśmy, co robimy oraz czy potrzebujemy skorzystać z pomocy innych służb lub instytucji. Nie-

ocenione usługi oddają nam tutaj inne podmioty współpracujące z Policją, a zwłaszcza straż pożarna, czy to jednostki państwowe, czy to jednostki ochotniczej straży pożarnej. Dzięki współpracy z nimi bardzo często policjanci mają mniej pracy z zabezpieczeniem miejsca zdarzenia i mogą skupić się na dokumentowaniu. Niejednokrotnie zdarzenie drogowe i jego skutki powodują zablokowanie całej jezdni lub drogi, niezbędne będzie wtedy zamknięcie ruchu i zorganizowanie objazdów przy pomocy innych patroli. Pamiętajmy jednak, że na miejscu zdarzenia zawsze powinniśmy dążyć do jak najszybszego usunięcia jego skutków, a zamknięcie ruchu powinno być sytuacją ostateczną.

Artur Andrzejewski

Starszy wykładowca Zakładu Służby Prewencyjnej Szkoły Policji w Pile

ŁĄCZNOŚĆ, JAKO JEDEN Z CZYNNIKÓW WPLYWAJĄCYCH NA BEZPIECZEŃSTWO INTERWENCJI POLICYJNEJ – TEORIA A PRAKTYKA

- 00 tu 10.
- Zgłaszam się dla 10.
- Czy możesz mi sprawdzić jeden PESEL?

Taki dialog jest przeważnie pierwszym zgłoszeniem się patrolu dyżurnemu jednostki Policji. Dopiero w sytuacji, gdy dokonywane jest sprawdzenie w policyjnych bazach informacyjnych, dyżurny dowiaduje się, że policjanci podjęli interwencję. Dlaczego tak właśnie się dzieje? Gdzie leży problem? Co można zrobić, aby sytuacja została zmieniona? Ktoś może zapytać, po co zmieniać coś, co jest uznane za normalne i funkcjonuje w ten sposób od wielu lat? Przecież nikt nie zgłasza dyżurnemu podjęcia czy zakończenia interwencji, tym bardziej, gdy dotyczy ona wylegitymowania osoby czy kontroli pojazdu. Faktycznie, tak się przyjęło, ale tego rodzaju postępowanie nie jest prawidłowe, rozsądne, a tym bardziej bezpieczne.

Podczas kursu podstawowego, na zajęciach dotyczących legitymowania osób, bezustannie podkreśla i uświadamia się przyszłych policjantów o ogromnej istocie zgłoszenia dyżurnemu faktu podjęcia interwencji. Zakładając oczywiście, że warunki podjęcia czynności, np. legitymowania osoby sprzyjają przeprowadzeniu radiowej korespondencji, patrol ma obowiązek poinformować dyżurnego, że przystąpił do interwencji. Dzięki temu patrol zapewnia sobie niewidzialną linię bezpieczeństwa, ale jest to również pierwszy sygnał dla dyżurnego, że może dojść do bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia policjantów. Zapewne zaraz pojawi się pytanie: niby jakie zagrożenie życia i zdrowia, przecież to zwykłe legitymowanie?

Prawda jest jednak taka, że podejmowanie interwencji w stosunku do osób, które w jakikolwiek sposób złamały przepisy prawa zawsze wiąże się z ryzykiem. Dopóki czynności te nie zostaną zakończone, z założenia niebezpieczeństwo istnieje i nie należy go bagatelizować. Wyobraźmy sobie na przykład, że patrol przystępuje do legitymowania osoby, w ustronnym miejscu. Nie zgłasza tego dyżurnemu, a dochodzi do sytuacji, w której policjanci zostają obezwładnieni przez osobę legitymowaną i przykuci własnymi kajdankami do drzewa. Brak informacji o tym, że przystąpili do interwencji powoduje, że dyżurny jest nieświadomy, iż patrol jest w niebezpieczeństwie, nie wyśle ani pomocy, ani wsparcia. Ten scenariusz i tak jest optymistyczną wersją. Strach pomyśleć, co mogłoby się wydarzyć, gdyby osoba legitymowana, po obezwładnieniu odebrała policjantom pałkę służbową, gaz, już o broni palnej nie wspominając.

Kolejnym, już nieco mniej drastycznym przykładem, może być interwencja, w której legitymowany jest osobą poszukiwaną, ukrywającą się przed wymiarem sprawiedliwości bądź organami ścigania. Osoba wręcza policjantowi dowód osobisty i do czasu ustalenia oraz potwierdzenia tożsamości w policyjnych bazach informacyjnych, legitymowany ma większą szansę na ucieczkę. Jeśli dyżurny został poinformowany o zamiarze podjęcia interwencji, posiada również wiedzę o miejscu jej przeprowadzenia. Dzięki temu będzie mógł od razu zareagować i wysłać nie tylko do pomocy inny patrol, ale także nadać drogą radiową komunikat o wszczęciu poszukiwań za osobą. Dyżurny będzie już wiedział, skąd osoba się oddala, patrol musi jedynie

poinformować, w którą stronę się kieruje. Jest to może niewielkie zaoszczędzenie czasu, ale przy ww. sytuacji każda minuta ma znaczenie.

Brak zwyczaju informowania dyżurnego o rozpoczęciu interwencji wynika również z faktu, iż jest on zwyczajnie niezainteresowany meldunkiem o przystąpieniu do czynności służbowych. Niestety, ale nawet jeśli policjant wykaże się skrupulatnością i zgłosi dyżurnemu np. legitymowanie osoby, zostanie, wprost mówiąc, wyśmiany lub otrzyma odpowiedź, że w tej chwili nie ma on czasu na takie głupoty i policjant nie ma mu zwracać głowy takimi błahostkami. Jako opiekun kursantów podczas szkolnych praktyk, często spotykam się z sytuacją, gdy dyżurny informuje drogą radiową, że nie będzie dokonywał sprawdzeń w KSIP, tłumacząc, że system się zawiesza. Zazwyczaj jest to nieprawda, a natłok obowiązków dyżurnego powoduje, że nie ma on zwyczajnie czasu na sprawdzanie danych. Jaki jest związek między bezpieczeństwem przeprowadzenia interwencji a sprawdzeniem osoby w KSIP? Ogromny! Jeśli legitymowany figuruje w policyjnych systemach informacyjnych jako narkoman, patrol posiadając tę wiedzę,

zwiększy swoją czujność podczas dokonywania kontroli osobistej czy kontroli bagażu, zwracając szczególną uwagę na igły, strzykawki itp. Policjanci będą również wiedzieć, że osoba może posiadać przy sobie narkotyki bądź inne substancje zabronione i pod tym kątem będą ją kontrolować. Przy rzeczywistych warunkach przeprowadzenia takiego legitymowania, czyli przy braku meldowania dyżurnemu oraz nie sprawdzeniu osoby w KSIP, patrol zwiększa niebezpieczeństwo i naraża się na utratę zdrowia, a nawet życia.

Pomijając już kwestię zapewnienia sobie bezpieczeństwa, nie działając w ten sposób, myśl obowiązujących przepisów, patrol nie dopełnia również obowiązków służbowych. Co gorsza, przełożeni nie reagują na taki stan rzeczy. Nikt nie kładzie nacisku, szczególnie na młodych policjantów, aby drogą radiową informowali o podjętych czynnościach. Starsi stażem policjanci popadają w rutynę i zapominają, że młodszy, uczący się od nich koledzy i koleżanki przejmują ich zwyczaje i tworzy się kolejne pokolenie tych, którzy nie dostrzegają, jak wielkie znaczenie dla bezpieczeństwa ma stała łączność z dyżurnym jednostki Policji.

Zbigniew Małecki

Wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

KOMISARIAT POLICJI I SAMORZĄD LOKALNY, JAKO PODMIOTY WSPÓLDZIAŁAJĄCE W SYSTEMIE ADMINISTRACJI PORZĄDKU I BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Polska Policja, po 24 latach od jej powstania, na trwałe wpisała się w strukturę rządowej administracji zespolonej. Dziś, nikt już nie neguje umocowania jednostek szczebla podstawowego – Komisariatów Policji - jako podmiotów, które nie podlegają administracji samorządowej. Komisariaty Policji stanowią bowiem podmioty współdziałające z gminami w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze działania gmin samorządowych²⁷.

Zgodnie z przepisami wielokrotnie już nowelizowanej Ustawy o Policji – Komendant Główny Policji jest ustanowiony centralnym organem administracji rządowej. Jest organem właściwym w sprawach bezpieczeństwa ludzi, a także w sprawach związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ustawa nałożyła na niego także funkcję przełożonego wszystkich funkcjonariuszy Policji.

Komendant Główny Policji – jako centralny organ administracji rządowej jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów.

Na obszarze województwa, organami administracji rządowej w sprawach Policji są:

- 1) wojewoda działający za pośrednictwem i przy pomocy Komendanta Wojewódzkiego Policji, który działa w jego imieniu,
- 2) komendant wojewódzki Policji, działający w imieniu własnym w sprawach:
  - realizacji czynności operacyjno-

rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych, oraz realizacji czynności z zakresu ścigania sprawców wykroczeń²⁸,

- wydawania indywidualnych aktów, w postaci decyzji administracyjnych, o ile tak przewidują ustawy,
- 3) komendant powiatowy (miejski) Policji²⁹,
  - 4) komendant komisariatu Policji.

Organem administracyjnym wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym (w odniesieniu do tych spraw, w których w I instancji właściwym jest komendant powiatowy lub miejski) jest komendant wojewódzki. Jeżeli jednak organ ten (KWP) działał w postępowaniu administracyjnym jako organ I instancji, to organem wyższego stopnia jest Komendant Główny Policji.

Komendant Główny Policji może, za zgodą ministra właściwego do spraw wewnętrznych powoływać w szczególnych, uzasadnionych przypadkach inne rodzaje służb policyjnych. Musi przy tym określić ich właściwość terytorialną, oraz organizację i zakres działania³⁰. Szefowie komisariatów specjalistycznych podlegają jedno-

²⁷ E. Radziszewski, Zadania i kompetencje organów administracji publicznej po reformie ustrojowej państwa, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 2000, s. 107.

²⁸ Ale już nie administracyjno-porządkowych, które zostały zastrzeżone dla niższych organów Policji – patrz: J. Czapska, J. Wójcikiewicz, Policja w społeczeństwie obywatelskim, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999, s. 38.

²⁹ Zgodnie z art. 6a Ustawy o Policji – Komendant Powiatowy (Miejski) Policji jest organem właściwym w postępowaniu administracyjnym - w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji policji (przyp. autora).

³⁰ E. Radziszewski, Zadania i kompetencje..., s. 108.

częśnie właściwemu terytorialnie komendantowi wojewódzkiemu.

Kolejne reformy Policji nie zmieniły właściwości komendanta powiatowego (miejskiego), w zakresie tworzenia rewirów dzielnicowych. Przy czym wyraźnie zaznaczyć należy, że nie jest to obowiązek, a jedynie uprawnienie komendanta powiatowego.

Kształt Policji, a także jej relacje z samorządami poddawane były przeobrażeniom, wynikającym z kolejnych nowelizacji Ustawy o Policji i ustaw „samorządowych”. I tak, do 1995 r. komendanci komisariatów Policji byli *mianowani*³¹ i odwoływani przez komendanta wojewódzkiego Policji – na wniosek komendanta rejonowego. Wniosek ten musiał być zaopiniowany przez *właściwy terytorialnie organ samorządu* (z powodu niedookreślenia tego pojęcia w ustawie, powstawały wątpliwości interpretacyjne³²).

Nowelizacja Ustawy o Policji z 1995 r. wprowadziła w tej materii istotną zmianę. Komendanci komisariatów od tego momentu byli *powoływani* przez komendanta wojewódzkiego Policji na wniosek komendanta rejonowego, zaopiniowany przez właściwe *rady gmin*.

Obecnie nikt nie neguje konieczności wpływu na Policję ze strony organów samorządu terytorialnego. Powinien on przede wszystkim dotyczyć funkcjonowania Policji w zakresie jej działań na rzecz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wynika to bowiem wprost z zadań jakie zostały nałożone ustawami na organy administracji ogólnej i samorządowej.

Rozpatrując zakres uprawnień organów samorządowych do obsady personalnej stanowisk (np. komendanta komisariatu) – można wysunąć tezę, że niewątpliwie powodowało to znaczne upolitycznienie stanowisk kierowniczych Policji. To wpływało

na rotację kadr na tych stanowiskach – nie bez wpływu na efektywność działań Policji.

Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, przewodniczący zarządu gminy lub powiatu może żądać (w pewnych, określonych stanach faktyczno-prawnych) od właściwego komendanta Policji następujących działań:

- przywrócenia stanu zgodnego z prawem,
- podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa,
- zmierzających do niezwłocznego usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na tym jednak kompetencje zarządu gminy czy powiatu w zakresie wpływania na „politykę” realizacji zadań służbowych Policji, kończą się. Do właściwości organu samorządu nie należy bowiem kierowanie w stronę Policji żądań w zakresie:

- wykonywania czynności o charakterze operacyjno-rozpoznawczym, dochodzeniowo-śledczym, czy czynności z zakresu ścigania sprawców wykroczeń,
- wykonania konkretnej czynności służbowej,
- określenia sposobu wykonania jakiegokolwiek zadania przez Policję³³.

Z takiego wzajemnego usytuowania Policji i organów samorządu jasno wynika ich wzajemna relacja: **to organy samorządu są odpowiedzialne za realizację polityki bezpieczeństwa i porządku publicznego**³⁴, natomiast Policja jest tym ciałem, które ma tą politykę wykonywać. Przy czym tą wzajemną relację można scharakteryzować jednym określeniem – Policja jest niejako „zbrojnym ramieniem samorządu”.

Zgodnie z zasadą legalizmu, każde żądanie działania, kierowane przez organy samorządu do Policji powinno być wyartykułowane na piśmie. Jeżeli jednak komendant jednostki Policji, do którego takie żądanie zostało skierowane stwierdzi, że oczekiwanego zadania nie może wykonać,

³¹ Podkreślenie autora.

³² S. Pieprzny, *Policja – organizacja i funkcjonowanie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 30.

³³ Ibidem, s. 108.

³⁴ Podkreślenie autora.

musi sprawę skierować niezwłocznie do komendanta Policji stopnia wyższego. O zaistnieniu okoliczności, w których można wykazać nieważność żądania – a więc w szczególności w sytuacji, gdy żądanie jest niezgodne z prawem, orzeka właściwy miejscowo wojewoda.

Jak wspomniałem wcześniej – komendanta komisariatu powołuje i odwołuje komendant powiatowy (miejski) po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnego wójta (burmistrza, prezydenta miasta)³⁵. Sytuacja taka nie ma zastosowania w przypadku komendanta komisariatu specjalistycznego, który jest powoływany i odwoływany przez komendanta wojewódzkiego.

Jeżeli stanowisko komendanta komisariatu zostanie zwolnione, komendant powiatowy do czasu powołania jego następcy – powierza pełnienie jego obowiązków jednemu z zastępców komendanta komisariatu.

Jeśli w strukturze organizacyjnej danego komisariatu nie ma stanowiska zastępcy komendanta, to pełnienie obowiązków kierownika jednostki Policji powierza jednemu z policjantów. Powierzenie pełnienia obowiązków komendanta komisariatu nie może przekraczać okresu 3 miesięcy³⁶.

W przypadku wystąpienia czasowej niezdolności komendanta komisariatu do sprawowania swojej funkcji (np. zwolnienie lekarskie, zawieszenie w czynnościach służbowych³⁷) – komendant powiatowy, do czasu ustania przyczyny, powierza pełnienie obowiązków komendanta komisariatu jednemu z zastępców komendanta komisariatu, lub innemu policjantowi. W takim stanie faktycznym ustawodawca nie nakłada na komendanta powiatowego obowiązku zasięgnięcia opinii żadnego organu samorzą-

dowego, co do kandydatury „czasowego” zastępcy.

Nasuwa się wniosek, że obecnie przyjęte rozwiązania w ustawie o Policji sytuują Policję jako organ podwójnego podporządkowania. Może to stanowić trudność w precyzyjnym rozgraniczeniu zakresu podporządkowania, np. komisariatu Policji w pionie i w poziomie, oraz możliwość wystąpienia na tym tle sporów.

Aktualny stan prawny nie określa procedur, ani organów, które rozstrzygałyby spory, które mogą wynikać z racji takiego ulokowania Policji w strukturze administracji zespolonej³⁸.

O ile właściwość terytorialna komendanta wojewódzkiego, czy powiatowego odpowiada podziałowi administracyjnemu kraju, o tyle zasada ta nie dotyczy komisariatów. Podział dla tworzenia komisariatów jest podziałem specjalnym. Możliwych jest kilka odmiennych rozwiązań, uzasadnianych warunkami geograficznymi, czy siecią komunikacyjną³⁹:

- na terenie jednej gminy może być utworzonych kilka komisariatów,
- zasięg terytorialny jednego komisariatu może obejmować całość lub część kilku gmin,
- na terenie jednej gminy (zazwyczaj dużej, miejskiej) tworzy się dwa lub więcej komisariatów,
- jeden komisariat obejmuje swoim zasięgiem działania dwie lub więcej gmin (najczęściej dużych, wiejskich)⁴⁰.

Jakże więc kształtują się wzajemne relacje pomiędzy komisariatem Policji, a władzami samorządowymi? Jakie są granice ich władztwa w administrowaniu bezpieczeństwem i porządkiem publicznym?

³⁵ Odwołanie lub powołanie komendanta może także nastąpić po upływie 14 dni od daty doręczenia wniosku o wydanie opinii – za S. Pieprzny, *Policja...op. cit.*, s. 62.

³⁶ Powierzenie obowiązków zastępcy komendanta komisariatu, lub innemu policjantowi danego komisariatu następuje również po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza, prezydenta – *ibidem*, s. 62.

³⁷ *Przyp. autora.*

³⁸ M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, *Terenowe jednostki administracji specjalnej – w - Prawo administracyjne*, pod red. M. Wierzbowskiego, Warszawa 2001, s. 207.

³⁹ S. Pieprzny, *Policja...op. cit.*, s. 63.

⁴⁰ Ustawa określa zupełnie odrębne zasady terytorialnego zasięgu działania dla Komendanta Stołecznego Policji, co wynika ze specyfiki ustroju Miasta Stołecznego Warszawy, ale i niewątpliwie uwarunkowań historycznych – *przyp. autora.*

Obecnie obowiązujący kształt administracji szczebla lokalnego (gminy) i jednostki Policji szczebla podstawowego (komisariatu) i ich wzajemnych związków, wynika z cytowanej Ustawy o Policji i „pakietu” ustaw reformujących administrację publiczną. Te ostatnie, ostatecznie ukształtowały relację „Policja-samorząd” z dniem 1 stycznia 1999 r.

Reforma wprowadziła – między innymi – zmiany w strukturze funkcjonowania administracji rządowej: ogólnej i specjalnej. Nastąpił wyraźny podział organów specjalnych na organy administracji zespolonej i administracji niezespolonej. Ukształtowało to nowy system administracji publicznej w terenie. Jego podstawą jest samorząd terytorialny i organy administracji zespolonej, oraz organy administracji rządowej niezespolonej⁴¹.

Nie pozostało to bez wpływu na organizację oraz funkcjonowanie Policji. Najważniejszą z dotyczących jej zmian, było ulokowanie organów Policji w strukturze terenowych organów administracji rządowej, stając się tym samym organami administracji zespolonej.

Co istotne, reforma administracyjna, przyznała określone uprawnienia w odniesieniu do Policji radom gmin. Tak więc, pozycja prawna organów Policji z dniem 1 stycznia 1999 r. uległa zasadniczej zmianie. Stały się one bowiem, organami administracji wyspecjalizowanej zespolonej⁴².

Wprowadzona reforma administracyjna unaoczniała, że dotychczas podejmowane przez Policję działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego były mało skuteczne. Ogólna identyfikacja przyczyn tych niepowodzeń pozwala stwierdzić, że przyczyny te leżały głównie poza Policją⁴³:

- niekompetencja, brak dobrej woli, lub „okolicznościowe”, doraźne poświęcanie uwagi problematyce przeciwdziałania zagrożeniom, przez przedstawicieli władz samorządowych i administracji terenowej,
- brak koordynacji działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- ograniczone zainteresowanie współpracą w zakresie ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa, ze strony instytucji i organizacji społecznych,
- brak systemowych rozwiązań formalnych na linii Policja – otoczenie instytucjonalne,
- zła kondycja Policji,
- brak czytelnych kryteriów oceny działań Policji podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, na rzecz społeczności lokalnych.

Reforma administracyjna kraju przeorientowała przede wszystkim działania samorządów lokalnych. Przy utrzymaniu dotychczasowych zadań Policji, stworzone zostały podstawy formalne i ekonomiczne, które pozwoliły na rozszerzenie działalności Policji (szczególnie w zakresie przedsięwzięć prewencyjnych), na rzecz społeczności lokalnych. Eliminacja zagrożeń przestała być wyłączną domeną Policji. Problematyka ta stała się żywym przedmiotem zainteresowania, ze strony administracji samorządowej i wspólnot lokalnych⁴⁴.

Należy jednak zauważyć, że obecnie obowiązujące uregulowania prawne - dotyczące administrowania porządkiem publicznym i bezpieczeństwem lokalnym – przy takiej ich konstrukcji, wprowadzają chaos pojęciowy i kompetencyjny⁴⁵. Usta-

⁴¹ S. Pieprzny, Policja w strukturze administracji zespolonej – Rzeszowskie zeszyty naukowe „Prawo-Ekonomia”, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Filia w Rzeszowie, Rzeszów 2001, tom XXX, s. 189.

⁴² Ibidem, s. 190.

⁴³ J. Fiebig, Prewencja wieloresortowa jako wynik zmiany po reformie administracyjnej kraju – w – Profilaktyka wieloresortowa a bezpieczeństwo w

środowisku lokalnym, pod red. J. Fiebig, A. Tyburska, R. Głowacki, Wydawnictwo WSPol., Szczytno 2003, s. 69.

⁴⁴ Ibidem, s. 70.

⁴⁵ R. Szałowski, Ochrona bezpieczeństwa jako zadanie własne gminy i Policji z punktu widzenia administracji, - w - Samorząd

wa o samorządzie gminnym bowiem, wśród zadań własnych gminy wylicza sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli⁴⁶. Jednocześnie legislator upoważnia radę gminy do stanowienia przepisów porządkowych, jeżeli jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli, oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego.

Natomiast w ustawie o Policji wskazuje się, że określone w niej organy administracji (np. wójt), realizują na zasadach określonych w ustawach, zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego⁴⁷.

W odniesieniu zaś do Policji, ustawodawca reguluje jej zadania zwrotem: „ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami⁴⁸”. Równocześnie nakłada na Policję, w innym przepisie Ustawy, odrębne zadanie⁴⁹, polegające na ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Nie wskazano jednak zakresu tej części zadania, która polega na ochronie bezpieczeństwa publicznego.

Takie uregulowanie, obarczone brakiem precyzji w stosowaniu przez ustawodawcę terminologii, uniemożliwia ocenę treści zadań Policji i samorządu gminnego. Nie udziela bowiem odpowiedzi na podstawowe pytania⁵⁰:

- jaki jest zakres podmiotowy obywatelstwa w Ustawie o samorządzie gminnym?
- czy bezpieczeństwo osób mieści się w pojęciu bezpieczeństwa publicznego?
- dlaczego w Ustawie o Policji podejmuje się próbę alternatywnej redakcji zadań organów administracji o kompetencji ogólnej w zakresie ochrony bezpieczeństwa?

Terytorialny nr-5/2005, Wydawnictwo KiK Konieczny i Kruszewski, s. 58.

⁴⁶ Art. 7 ust. 1 pkt. 14 Ustawy o samorządzie gminnym.

⁴⁷ Ibidem, art. 3.

⁴⁸ Ibidem, art. 1 ust. 2 pkt 1.

⁴⁹ Ibidem, w pkt 2.

⁵⁰ R. Szałowski, Ochrona bezpieczeństwa..., s. 59.

Co oczywiste, zakres relacji: organy gminy-komendant komisariatu, regulowane są zapisami ustawy o Policji. Do katalogu kompetencji organów gminy w stosunku do komendanta komisariatu Policji należy „dopisać”⁵¹:

- rada gminy może przekazać dla Policji – na warunkach określonych w porozumieniu z komendantem powiatowym Policji – środki finansowe stanowiące dochody własne gminy,
- przekazane środki mogą być przeznaczone na rekompensatę za czas służby policjantów, wykraczający poza ich pensum,
- przekazane środki mogą być przeznaczone na nagrody za osiągnięcia w służbie, dla policjantów właściwych miejscowo komisariatów, którzy pełnią zadania z zakresu służby prewencyjnej,
- rada gminy może wnioskować o zwiększenie liczby etatów (w posterunkach i rewirach funkcjonujących na terenie danej gminy), jeżeli zapewni Policji pokrycie kosztów tych etatów przez okres co najmniej 5 lat,
- gmina może uczestniczyć w pokrywaniu wydatków remontowych i inwestycyjnych, oraz modernizacyjnych komisariatu Policji,
- gmina może uczestniczyć w pokrywaniu całości, lub części kosztów utrzymania komisariatu Policji i jego funkcjonowania,
- gmina może partycypować także w zakupie niezbędnych dla funkcjonowania komisariatu środków, towarów i usług.

Gospodarkę przeznaczonymi na te cele środkami prowadzi się w Policji w ramach wyodrębnionego środka specjalnego.

Komendant komisariatu Policji jest organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi, oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dotychczas jednak, żaden zapis ustawowy nie sprecyzował kompetencji jakiegokolwiek organu admi-

⁵¹ Ibidem, s. 61.

nistracji terytorialnej do tworzenia, bądź znoszenia komisariatów Policji.

Właściwość terytorialna komisariatu Policji jest określana przez komendanta wojewódzkiego Policji, który jako jedyny, może utworzyć, lub znieść komisariat Policji⁵².

Analiza obecnego stanu prawnego wskazuje, że odwołanie ze stanowiska komendanta komisariatu Policji może zostać wyartykułowane przez komendanta powiatowego Policji w każdym czasie.

Nieznany jest jedynie cel, jaki przyświecał ustawodawcy, który w katalogu stanowisk podlegających odwołaniu na takich zasadach wymienia⁵³:

- komendantów komisariatów,
- zastępców komendantów komisariatów,
- pełniących obowiązki komendantów.

Komendant komisariatu wykonuje swoje zadania przy pomocy komisariatu Policji. Obecnie funkcjonujący normatyw etatowy (czyli minimalna liczba stanowisk etatowych ustalona dla danego typu jednostki lub komórki organizacyjnej Policji), dla komisariatu Policji powinna wynosić 25 funkcjonariuszy, choć w praktyce funkcjonują komisariaty o znacznie niższej liczebności stanowisk. Komisariat Policji może zatem istnieć, jeżeli w wyniku stosowania zasad naliczeń etatowych w Policji⁵⁴, zostanie na ten cel „wygospodarowana” odpowiednia liczba etatów.

Wydaje się, że komisariat Policji jest organem trudno identyfikowalnym i zmiennym w swojej formule organizacyjnej. Należy bowiem wziąć pod uwagę możliwości „kreatywnego” tworzenia komisariatów Policji, niezależnie od granic administracyjnych w ramach województwa, czy istniejących więzi lokalnych. Trudno więc

dostrzec istnienie warunków do kształtowania dojrzałych form współdziałania pomiędzy gminą, a komisariatem Policji. Gminą, czyli bytem dojrzałym i spójnym, oraz komisariatem Policji, czyli strukturą, która może w ogóle nie istnieć na szczeblu podstawowego podziału terytorialnego⁵⁵.

Zagadnienie wzajemnych relacji pomiędzy komendantem komisariatu, a organami samorządu terytorialnego, szczebla podstawowego powinno zostać rozszerzone o jeszcze jeden, niewątpliwie istotny aspekt. Otóż, relacje te mogą kształtować prawo na szczeblu lokalnym.

Rada gminy, na podstawie sprawozdań i informacji (jakie uzyskuje w wyniku skierowanego do komendanta komisariatu Policji żądania) może określić, w drodze uchwały, istotne dla wspólnoty samorządowej – zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego⁵⁶.

Warto podkreślić, że wraz z reformą administracyjną kraju, przeorientowane zostały także częściowo relacje pomiędzy komendantem komisariatu, a wójtem (burmistrzem).

Wspominaliśmy już o udziale wójta, w powoływaniu nowego komendanta komisariatu Policji. Należy jednak wskazać, że wzajemne relacje pomiędzy tymi podmiotami wynikają także z faktu zespolenia kompetencyjnego organu Policji z wojewodą. To decyduje o tym, że komendant komisariatu jest zobowiązany do przedkładania sprawozdań i informacji właściwym: wójtowi (burmistrzowi), ale także i radzie gminy. Podobnie jak komendant wojewódzki, czy powiatowy, odpowiadającym im wyższym, organom administracji⁵⁷.

Zarządowi gminy, a właściwie jego przewodniczącemu, przysługuje obecnie upoważnienie do żądania od komendanta komisariatu Policji, przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym lub podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa.

⁵² Zgodnie z art. 7 ust. 2 Ustawy o Policji, Komendant Główny Policji, upoważnił komendanta wojewódzkiego Policji do decydowania o tworzeniu i znoszeniu komisariatów Policji (przyp. autora).

⁵³ S. Pieprzny, *Policja...* op. cit., s. 62.

⁵⁴ Zgodnie z art. 12 ust. 2 Ustawy o Policji (przyp. autora).

⁵⁵ R. Szałowski, *Ochrona bezpieczeństwa...*, s. 63.

⁵⁶ S. Pieprzny, *Policja...* op. cit., s. 83.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 196.

Należy przy tym zaznaczyć, że obecny stan prawny zobowiązuje komendanta komisariatu, do składania rocznych sprawozdań ze swojej działalności. Jeżeli natomiast zagrożone jest bezpieczeństwo publiczne, lub powstaje sytuacja mogąca doprowadzić do niebezpiecznego zakłócenia porządku publicznego – sprawozdania i informacje winny być przedkładane przez komendanta komisariatu Policji organowi gminy niezwłocznie na każde żądanie⁵⁸.

Szczególnie ważne, we wzajemnych relacjach pomiędzy komendantem komisariatu, a organami gminy jest przestrzeganie zasady legalizmu. Otóż, wszelkie żądania kierowane do Policji, przez uprawnione w realizacji tej kompetencji organy gminy⁵⁹, muszą być przekazane na piśmie⁶⁰. Jeżeli komendant komisariatu Policji nie ma możliwości niezwłocznej realizacji zadania określonego w żądaniu organu gminy, musi niezwłocznie przedstawić sprawę komendantowi miejskiemu (powiatowemu) Policji⁶¹.

Wart rozważenia jest pogląd, że komendant komisariatu Policji, do którego jest skierowane to żądanie, powinien przedkładać sprawę organowi wyższemu, nie tylko wtedy, gdy nie jest w stanie wykonać zadania.

Wydaje się bowiem, że powinien tak czynić także wtedy, gdy – w jego ocenie – żądanie to, jego realizacja – narusza prawo. Ocena taka, z całą pewnością mieści się w obowiązku staranności w działaniu⁶².

Pomimo tego, że treść żądania obciąża odpowiedzialnością jedynie organ żądający, to nie może tu zaistnieć nakaz wyko-

nywania żądań obiektywnie sprzecznych z prawem, ponieważ ich wykonanie byłoby bezprawne.

Od 1990 r., polska Policja podlegała ciągłym zmianom. Zamysłem zmian, z całą pewnością była idea przeobrażenia jej niedopracowanego kształtu, w sprawny organ porządku publicznego.

Trudno jednoznacznie stwierdzić, czy ciągłe nowelizacje przepisów regulujących jej funkcjonowanie w strukturze administracji państwowej i krzyżowanie się jej kompetencji z władztwem samorządowym, jest korzystne dla tych, którzy pragną żyć bezpiecznie.

Wydaje się jednak, że niestabilność podstaw prawnych funkcjonowania Policji wpływa ujemnie na jej siłę, prestiż społeczny i społeczne poczucie bezpieczeństwa.

⁵⁸ Ibidem, s. 196.

⁵⁹ Z wyłączeniem oczywiście: realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i wyjaśniających z zakresu postępowań w sprawach o wykroczenia, wykonania jakiegokolwiek zresztą „konkretnej” czynności służbowej, określającej konkretnego adresata i okoliczności modalne, wskazujące na sposób wykonania zadania przez policję (przyp. autora).

⁶⁰ E. Radziszewski, *Zadania i kompetencje...*, s. 108.

⁶¹ Ibidem, s. 152.

⁶² S. Pieprzny, *Policja...*op. cit., s. 84.

Robert Kreczmer

Wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

WEBINAR

Podstawową formą przekazywania wiedzy, obecną na wielu poziomach kształcenia jest wykład. Bez względu na to czy jest to tradycyjny wykład, czy wykład interaktywny, mamy do czynienia z prowadzącym oraz słuchaczami. Plusem jest to, że w tym samym czasie istnieje możliwość przekazania wiedzy większej liczbie osób, natomiast minusem jest to, że ta liczba jest dość mocno ograniczona. Ograniczenia te wynikają z możliwości głosowych prelegenta. A co, jeśli te ograniczenia wyeliminujemy? Czy istnieje w dobie Internetu możliwość przekazywania wiedzy, prowadzenia konferencji, promowania materiału, popularyzowania teorii? Odpowiedzią na te pytania może stać się przedsięwzięcie o nazwie **Webinar**. Nazwa ta występuje w dwóch formach, pierwsza forma „nie-przetłumaczona” czyli webinar, druga „przetłumaczona” – webinarium – chodzi tu oczywiście o tłumaczenie na język polski. Tłumaczenia nie dają podstawy do wnio-

skowania na temat, podstawowych właściwości tego typu „kontaktu” via Internet. Co na to słownik? Otóż **web** – sieć, oraz **seminarium** – tak więc jest to nic innego jak usługa pozwalająca nawiązać kontakt pomiędzy użytkownikami oddalonymi od siebie, w oparciu o technologię TCP/IP, w celu przeprowadzenia np. wykładu, prezentacji, prelekcji, charakterystyczną cechą webinaru jest to, że istnieje możliwość czynnego udziału we wspólnych pracach zleconych przez prowadzącego, a także użyte narzędzia pozwalają na zabierania głosu, i prowadzenie dyskusji poprzez wykorzystanie technologii np. VoIP.

Zasada przystąpienia do webinaru jest bardzo prosta, jednakże uzależniona od oprogramowania narzędziowego stosowanego do uczestnictwa w tego typu zajęciach. Pierwszym krokiem będzie wysłanie mail z informacjami na temat dnia, godziny rozpoczęcia spotkania przez organizatorów.

  	CEPOL e-Learning Team	GoToTraining Reminder - 4/2013 Cybercrime following OAP priorities 2013 starts in 1 week - Dear Robert, This is a	8 lis
  	CEPOL e-Learning Team	GoToTraining Confirmation - 4/2013 Cybercrime following OAP priorities 2013 - Dear Robert, Thank you for registering for "4/	8 lis

Poniżej zawartość email z podstawowymi informacjami dotyczącymi samego spotkania, oraz wymogami dotyczącymi wyboru

opcji dźwiękowych dostępnych podczas spotkania.

Dear Robert,

This is a reminder that "4/2013 Cybercrime following OAP priorities 2013" will begin in 1 week on:

- Friday, November 15, 2013 1:00 PM - 2:00 PM GMT

[Add to Calendar](#)

Please send your questions, comments and feedback to: webinars@cepol.europa.eu

How to Join the Training

1. Click and join at the specified time and date:

Każda szanująca swoich uczestników firma, informuje po raz drugi drogą email o rozpoczynającym się webinarze. W kolejnym e-mailu mamy podane dokładne informacje

niezbędne do rozpoczęcia spotkania, z uwzględnieniem opcji dających możliwość zadawania pytań, czy to za pośrednictwem Internetu czy VOIP.

Dear Robert,

Thank you for registering for "4/2013 Cybercrime following OAP priorities 2013".

Please send your questions, comments and feedback to: webinars@cepol.europa.eu

How To Join The Training

- Friday, November 15, 2013 1:00 PM - 2:00 PM GMT

[Add to Calendar](#)

1. Click and join at the specified time and date:

Note: This link should not be shared with others; it is unique to you.

2. Choose one of the following audio options:

TO USE YOUR COMPUTER'S AUDIO:

You must select "Use Mic & Speakers" after joining the training. A headset is recommended.

--OR--

TO USE YOUR TELEPHONE:

United Kingdom

Toll:

Access Code:

Audio PIN: Shown after joining the training

[Calling from another country?](#)

Często organizatorzy proszą o rejestrację uczestników oraz wypełnienie odpowied-

nich danych wymaganych do uczestnictwa w webinarze.

Webinar: Agencies for a safer and securer Europe

Webinar

Dates

26 February 2013 10:30

Location

Activity Objectives

Find out more about EU agencies and international organisations operating in the field of security, justice and migration. **The webinar is open to all.**

→ [Register here.](#)

[https://www.cepol.europa.eu/\[22.02.2013\]](https://www.cepol.europa.eu/[22.02.2013])

Tak jak widać na powyższym zrzucie ekranu, informacje wstępne są ściśle określone, ze wskazaniem grupy oraz miejsca gdzie należałoby się zarejestrować, w oparciu o link, uczestnik ma obowiązek zarejestrowa-

nia się w celu przystąpienia do webinaru, obowiązek ten może wynikać, np. z pobrania odpowiedniego oprogramowania narzędziowego mającego na celu nawiązanie

i prowadzenie połączenia pomiędzy organizatorem i uczestnikiem.

Zwykle korzystając z linku rejestracyjnego musimy podać podstawowe dane takie jak imię, nazwisko adres email, do-

datkowo w zależności od zasięgu podmiotu organizującego „spotkanie” mogą być wymagane dane identyfikujące kraj i branżę jaką zajmuje się uczestnik.

If you need further information, please do not hesitate to contact us on: webinars@cepol.europa.eu

<p>* First Name:</p> <input type="text"/>	<p>* Last Name:</p> <input type="text"/>
<p>* Email Address: ?</p> <input type="text"/>	<p>* Country:</p> <input type="text" value="Choose one..."/>
<p>Industry:</p> <input type="text" value="Choose one..."/>	

* Indicates a required field

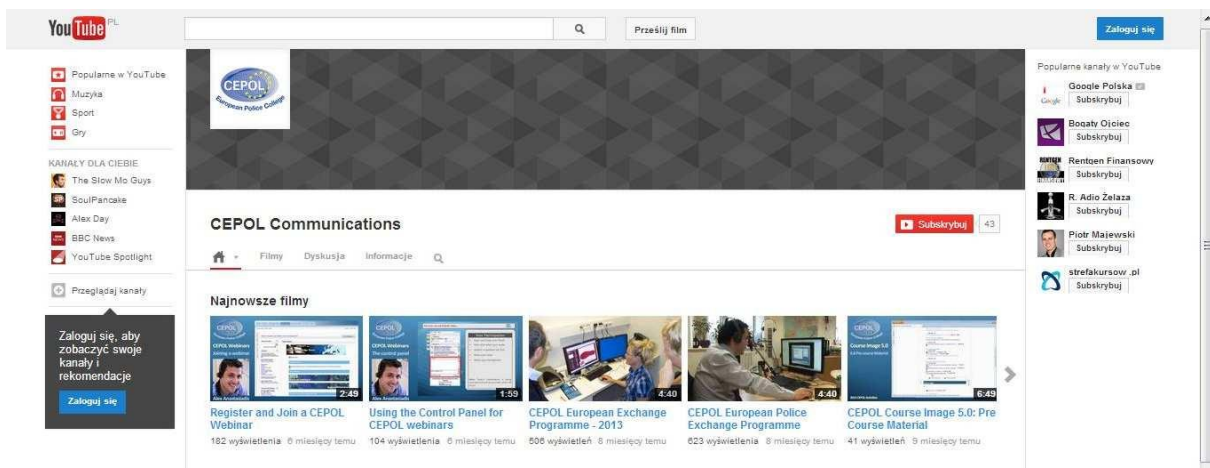
By clicking the "Register Now" button you submit your information to the Webinar organizer, who will use it to communicate with you regarding this event and their other services.

[Register Now](#) [View system requirements](#)

<https://www3.gotomeeting.com/register/675141766> [22.02.2013]

Po zarejestrowaniu uczestnik nabywa prawa do z góry przygotowanego zakresu uprawnień możliwych do zrealizowania. Czynnościami tymi mogą być np.: zabieranie głosu w dyskusji, uczestniczenie w pracy na tablicy wspólnie z innymi uczestnikami webinaru, tworzenie projektów, z pozostałymi użytkownikami itp. W tym miejscu należałoby dodać, iż istnieje dodatkowa opcja w ramach webinaru, jest nią możliwość polegająca na odtworzeniu, wcześniej

nagranego webinaru jednakże już bez możliwości uczestnictwa czynnego, a jedynie prześledzenia treść już zamkniętego materiału. W przypadku CEPOL – z którego pochodzą zrzuty ekranowe dodatkowo po zakończeniu webinarów wchodząc na stronę : <http://www.youtube.com/user/CEPOLCommunications> naszym oczom ukarze się nic innego jak interaktywna strona YouTube na której to stronie możemy oglądać zarejestrowane wcześniej spotkania webinarowe:

O czym należałoby wiedzieć rozpoczynając „przygodę” z tego typu narzędziami? W zależności od zasobności portfela organizatora webinaru, istnieje wiele możliwości wykupienia usług związanych z powyższym tematem. W sieci można znaleźć mnóstwo programów służących do realizacji konferencji, jednakże zważywszy na fakt, że zwykle darmowe programy są obciążone dużymi ograniczeniami, lepiej rozejrzeć się za wyspecjalizowanymi fir-

mami świadczącymi usługi w zakresie kompleksowego zarządzania webinarium. Koszty takich usług są bardzo zróżnicowane, w zależności od rodzaju usługi i zakresu dostępu do usługi. Koszty mogą obejmować jednorazową opłatę lub wymagać wykupienia abonamentu. Na potrzeby tego opracowania skorzystam z usług proponowanych na stronie <http://www.anymeeting.com>. Usługa webinar jest darmowa, jednak podczas spotkania widoczne będą reklamy:

With Free, Ad-Supported Service

Ads keep the service free

With PRO Subscription

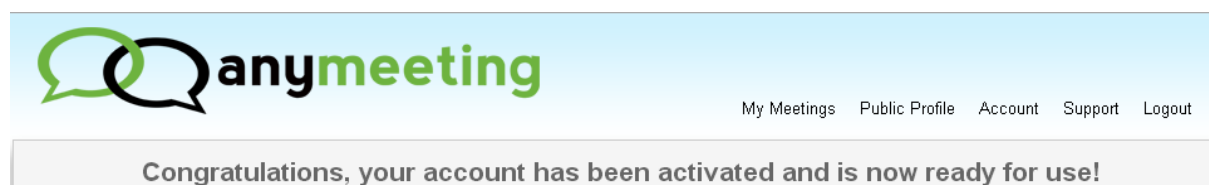

All ads are removed

<http://www.anymeeting.com/AccountManager/AnyMeeting.aspx> [22.02.2013]

Reklamy te znikają wówczas, kiedy przejdziemy na płatną wersję usługi.

Co należy zrobić w pierwszej kolejności:

Zakładamy konto na <http://www.anymeeting.com/>, istnieje możliwość rejestracji poprzez profil na Facebooku, co przyspiesza proces rejestracji, z drugiej jednak strony rejestracja z profilu Facebooka w niektórych narzędziach i usługach daje możliwość właścicielowi oprogramowania wyświetlania postów na stronie głównej FB lub rozsyłanie zaproszeń do innych użytkowników z prośbą o polubienie. W tym jednak przypadku, bez potrzeby przygotowania w trybie online.

padku nie mam takich obaw. Po zarejestrowaniu, wchodzimy na własny profil, mogąc tym samym zmieniać ustawienia podstawowe lub zarządzać webinarzem. Dużym ułatwieniem jest możliwość sprawdzenia komputera pod kontem posiadanego oprogramowania i w razie konieczności doinstalowania brakujących komponentów. Istnieje także możliwość zaplanowania spotkań

Aby stworzyć nowe spotkanie wystarczy:
- podać tytuł webinaru

Start a Meeting Now

Meeting title (required)

Please enter a title

- zaprosić osoby do webinaru podając adresy e-mail

Invite your attendees (up to 200)

Separate e-mail addresses by a comma or a new line

- ustalić podstawowy sposób kontaktu

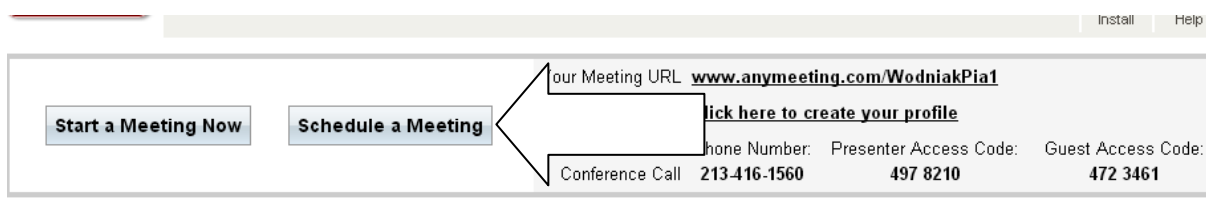

Discussion Mode -- Everyone can talk and be heard
 Listen-Only Mode -- Only Presenters can be heard

Start Meeting [Cancel](#)

Na koniec „wystartować” webinar.
Usługa proponowana przez w/w stronę, w wersji z reklamami posiada dodatkową

funkcję ułatwiającą zarządzanie spotkaniami, poprzez zaplanowanie i przygotowanie spotkania z datą przyszłą

Install Help

Start a Meeting Now **Schedule a Meeting**

Your Meeting URL: www.anymeeting.com/WodniakPia1
[Click here to create your profile](#)

Phone Number: 213-416-1560   Presenter Access Code: 497 8210   Guest Access Code: 472 3461

Conference Call

Dostępność tej metody prowadzenia zajęć pozwala na wyeliminowanie barier wynikających z odległości, jakie należałoby pokonać w celu uczestnictwa w seminarium, jednakże z drugiej strony uczestnicy tego typu przedsięwzięć przyznają się do tego, że podczas trwania webinaru zajmują się

także innymi rzeczami, tak więc jak widać ważną kwestią będzie aktywizowanie uczestników poprzez zastosowanie chociażby zapytań na czacie, lub zmuszania do wzięcia udziału w przygotowaniu materiałów online.

Jarosław Zientkowski

Starszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

Hanna Bigielmajer

Młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

Z WIZYTĄ SZKOLNEGO IPA W NIEMCZECH

Rok temu został reaktywowany Region IPA przy Szkole Policji w Pile, który liczy obecnie 17 członków.

Pod koniec czerwca 2013 roku członkowie Regionu IPA przy Szkole Policji w Pile zorganizowali pobyt przedstawiciela niemieckiego IPA Region Lüneburg – Dieter’a Bolz wraz z małżonką, który podczas swojej wizyty zwiedził obiekty dydaktyczne naszej Szkoły, jak również atrakcje turystyczne Piły i okolic. Spotkał się także z zastępcą komendanta Szkoły - mł. insp. Piotrem Gacą. W czasie tego spotkania Dieter Bolz przekazał IPA niemiecki mundur policyjny. Nawiązany wówczas kontakt zaprocentował wyjazdem przedstawicieli szkolnego IPA w dniach 10-13 kwietnia br. do Niemiec.

Na miejsce dotarliśmy w dniu 10 kwietnia wieczorem, do miejscowości Lüneburg. I tak w dniu przyjazdu odbyło się uroczyste przywitanie strony polskiej przez stronę niemiecką. Po zakwaterowaniu w pensjonacie - kolacja i długie rozmowy przy stole.

Kolejnego dnia - wczesna pobudka, śniadanie i przejazd komunikacją miejską do samego serca Hamburga. Zaskoczył nas komfort jazdy tamtejszymi środkami komunikacji – wszędzie rzucała się w oczy niemiecka solidność, precyzja i porządek. Tylko pozazdrościć. Zaczęliśmy zwiedzanie Hamburga. Hamburg, to drugie co do wielkości miasto Niemiec. To metropolia, która istnieje od początku VIII wieku, a o jej historii świadczą przede wszystkim zabudowania i piękna architektura. To także największy port naszych zachodnich sąsiadów. Port w Hamburgu zaraz po Rotterdamie jest największym portem w Europie - powierzchnia, na której się mieści, stanowi 10% miasta.

W Hamburgu zwiedziliśmy nowoczesną dzielnicę portową Hafensperrstadt. Mieliśmy też okazję odbyć rejs wycieczkowy tramwajem wodnym po Łabie. Potem udaliśmy się na smaczny obiad. Następnie przejazd szybką kolejką miejską (S-Bahn) i główny punkt programu - wizyta w Polizeiakademie (Akademii Policyjnej). Tam spędziliśmy około dwóch godzin, podczas

których Komendant Polizeiakademie przedstawił strukturę organizacyjną akademii i system szkolenia. Na spotkaniu poruszono również temat dalszej, polsko-niemieckiej, współpracy w ramach działalności IPA i nastąpiła wymiana upominków. Po pobycie w Polizeiakademie przysła kolej na dalsze zwiedzanie Hamburga. W tym czasie część uczestników wyjazdu miała okazję zwiedzić rosyjską łódź podwodną z czasów drugiej wojny światowej. Dziś jest to muzeum, gdzie można zobaczyć, jak wyglądało życie i praca żołnierzy marynarki wojennej, którzy odbywali służbę na statkach podwodnych. Natomiast pozostała część osób zwiedzała der Alter Elbtunnel – stary tunel tuż pod Łabą, leżący na głębokości 23,5 m i długości ok. 437 m. Potem trochę czasu wolnego, drobne zakupy i powrót do miejsca zakwaterowania – do Lüneburg. Grilowanie i rozmowy z gospodarzami – państwem Bolz. Przy takich spotkaniach granice językowe i terytorialne nie istnieją. „Keine Grenzen!“ - jak mówią słowa jednej z popularnych piosenek.

12 kwietnia od samego rana celem naszego zwiedzania stał się Lüneburg. To hanzeatyckie i uniwersyteckie miasto powiatowe w Niemczech, w Dolnej Saksonii, nad rzeką Ilmenau, około 40 km od Hamburga. Miasto to liczy ponad 70.000 mieszkańców i odznacza się doskonale zachowanym zabytkowym centrum miasta, z głównym placem Am Sande z charakterystyczną ceglanaą zabudową. Zwiedziliśmy

Stare Miasto, kościoły oraz stary browar. Po południu - w ramach wycieczki do miejscowości Scharnebeck mieliśmy okazję zobaczyć największą podnośnię statków w Europie, znajdującą się na bocznym kanale Elby. Scharnebeck leży około 7 km na północny wschód od Lüneburg, a budowa podnośni była podyktowana tak znaczną różnicą wysokości terenu w tym miejscu. Spełnia ona rolę śluzy.

Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja pożegnalna w wyjściowych mundurach i znowu wymiana drobnych upominków otrzymanych m.in. od Prezydenta Miasta Piły. Jednak wszystko, co dobre, szybko się kończy. Łza w oku się kręciła, kiedy 13 kwietnia nadszedł czas powrotu do Polski. Do kraju wracaliśmy pełni entuzjazmu. Droga powrotna upłynęła nam na rozmowach o gościnności i otwartości naszych kolegów z Niemiec.

ZWALCZANIE PRZESTĘPCZOŚCI GOSPODARCZEJ

Niniejszy artykuł jest pierwszym z serii artykułów poświęconych problematyce związanej ze zwalczaniem przestępczości gospodarczej, które będą się ukazywały na łamach Kwartalnika.

Hanna Bigielmajer

Młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

Ogólna charakterystyka przestępczości gospodarczej

W naukach prawnych, zarówno byłych państw socjalistycznych, jak i demokracji zachodnich, nie udało się zbudować ogólnie akceptowanej definicji przestępstw gospodarczych. Na ogół panuje zgoda co do tego, że przestępstwami takimi są czyny godzące w poszczególne instytucje, całość albo reguły systemu gospodarczego i zagrażające ponadindywidualnym interesom społeczeństwa. Takie określenie nie wystarczy jednak przy rozstrzygnięciu o charakterze poszczególnych przestępstw, bowiem czyny godzące w ponadindywidualne interesy gospodarcze niemal z reguły uszczuplają także majątek jednostki.⁶³

Inne określenie na przestępczość gospodarczą to **przestępczość „białych kołnierzyków”**. Pojęcie to - odnoszące się do przestępstw popełnianych przez osoby dobrze sytuowane, wprowadził Edwin Sutherland, który w grudniu 1939 r. w ramach swojego prezydenckiego wystąpienia na zjeździe Amerykańskiego Towarzystwa Socjologicznego wygłosił referat pt. „White Collar Crime”, czym doprowadził do rewolucji w kryminologii. Skonceptualizowany przez Sutherlanda, dotychczas niewidoczny, rodzaj przestępczości miał się cechować następującymi atrybutami. Po pierwsze,

wysokim statusem społecznym sprawcy. Po drugie, brakiem przemocy fizycznej. Po trzecie, wykorzystaniem oszustwa, manipulacji, zmowy. Po czwarte, korzyścią jako celem przestępstwa, najczęściej finansową. Po piąte, grupą lub instytucją jako ofiarą. Po szóste aspektem, iż ofiara nie jest świadoma swej roli oraz nie jest zdolna się odgryźć. Po siódme faktem, że ofiary mają większy interes w sankcjonowaniu naprawczym, a nie represyjnym. Ostatnia cecha nawiązuje do klasycznego w socjologii podziału Emila Durkheima, który wyróżnił sankcje represyjne, które występują w przypadku ukarania mordercy, oraz naprawcze, mające zastosowanie np. w przypadku oszustwa. Zabójstwo jest działaniem, którego konsekwencje są nieodwracalne, stąd sankcją właściwą są represje wobec sprawcy. Natomiast funkcją sankcji naprawczych jest zadośćuczynienie za krzywdy poprzez dążenie do przywrócenia stanu sprzed przestępstwa. W ten sposób możliwe jest odtworzenie ładu, społecznej równowagi, której obowiązywanie naruszyło przestępstwo. Ofiary przestępczości białych kołnierzyków, np. naciągnięci przez piramidę finansową, mają większy interes w odzyskaniu powierzonych oszustom pieniędzy niż w osadzeniu sprawców w więzieniu. Sutherland podkreślał wyjątkową i nieoczywistą szkodliwość społeczną „biało-kołnierzykowej” przestępczości. Po pierwsze, straty miały charakter materialny.

⁶³ Monkiewicz Z., Nizińska Z.: Wybrane problemy regulacji prawnej przestępczości gospodarczej. Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, Wydział Ekspertyz Prawnych, Raport Nr 54, grudzień 1993, s. 2 - 3.

„Koszt finansowy przestępczości białych kołnierzyków jest prawdopodobnie kilkakrotnie wyższy niż koszt finansowy wszystkich przestępstw zwyczajowo ujmowanych jako „problem przestępczości”. Po drugie, niemniej ważny był związany z naprawczym wymiarem sankcji aspekt dezintegracyjny. „Straty finansowe powodowane przez przestępczość białych kołnierzyków, jak wielkie by były, są mniej istotne niż erozja więzi społecznych. Przestępstwa białych kołnierzyków nadużywają zaufania, przez co wywołują podejrzliwość, co obniża społeczne morale i wywołuje dezorganizację społeczną na wielką skalę. Inne przestępstwa wywierają względnie mniejszy wpływ na instytucje i organizację społeczną”.⁶⁴

Na podstawie dalszych badań Sutherland'a powstało dopełnienie pierwotnej koncepcji przestępstw gospodarczych. Do powszechnego użycia został wprowadzony termin **przestępczość „niebieskich kołnierzyków”** (Blue-Collar Crime). Wnikało to z konieczności wyodrębnienia dwóch przestępstw dokonywanych przez dwie różne grupy pracowników. Nowe pojęcie odnosiło się do przestępstw dokonywanych przez pracowników zakładów przemysłowych, handlowych i usługowych, w nawiązaniu do ich niebieskich ubrań roboczych. Tym samym jest wyraźnym odcięciem od przestępców rekrutujących się ze średniej lub wyższej klasy społecznej. W przypadku przestępców w „niebieskich kołnierzykach” skala, jak i wartość poszczególnych oszustw jest znacznie niższa i dokonana w celu realizacji bieżących potrzeb. Przestępstwami popełnianymi głównie przez osoby w „niebieskich kołnierzykach” są sprzeniewierzenia na szkodę pracodawcy oraz kradzieże.⁶⁵ Sprawcy ci na ogół wchodzą w skład klasy średniej i w odróżnieniu od

sprawców „w białych kołnierzykach” nie należą do hierarchii biznesu.⁶⁶

W Polsce najbardziej przyjęła się definicja przestępstwa gospodarczego stworzona przez prof. dr hab. Oktawię Górniok, według której **„przestępstwo gospodarcze to czyn zabroniony, godzący lub zagrażający ponadindywidualnym dobrom w sferze życia gospodarczego, polegający na naruszeniu zaufania związanego z pozycją sprawcy lub z instytucją życia gospodarczego, grożący utratą zaufania do systemu gospodarczego lub jego podstawowych instytucji.”**⁶⁷

Z uwagi na szeroki zakres takiej definicji próbuje się też ją zawęzić, odwołując się do pojęcia „porządku gospodarowania”, przez który rozumie się nakazy i zakazy ujęte w przepisach prawnych (cywilnych, administracyjnych, gospodarczych), których przestrzeganie ma wzmocnić represja karna. Gdyby do tego pojęcia włączyć również takie elementy, jak etyka i obyczaje akceptowane w sferze gospodarczej, wówczas definicja straci ostrość, choć istnieją też względy przemawiające również za uwzględnieniem i tych elementów (szkodliwe społecznie zachowania w sferze działalności gospodarczej polegają częstokroć nie tyle na łamaniu poszczególnych przepisów gospodarczych, co na ich obchodzeniu).⁶⁸

W świadomości przeciętnego obywatela utarł się pogląd, że przestępstwa gospodarcze to przestępstwa popełniane jedynie przez „białe kołnierzyki”, a więc przez ludzi piastujących wysokie stanowiska w urzędach i różnego rodzaju instytucjach - przez ludzi zza biurka, biznesmenów. Często kojarzą się z głośnymi aferami, np. aferą ART-B, aferą FOZZ, aferą węglową, paliwową, cukrową, aferą Lecha Grobelnego

⁶⁴ Gurtowski M.: Jak się ukreca łeb aferze; w: *Rzeczy Wspólne* Nr 11 (1/2013), s. 42 – 43.

⁶⁵ Zob. Kraciuk J.: *Przestępstwa gospodarcze w przedsiębiorstwach i sposoby ich przeciwdziałania*; w: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* 2012. *Finanse, Rynki finansowe, Ubezpieczenia* Nr 51 (690), s. 802 – 803.

⁶⁶ Górniok O.: *Przestępczość gospodarcza (Wybrane przejawy i uwarunkowania)*. Uniwersytet Śląski, Katowice 1986, s. 98.

⁶⁷ Górniok O.: *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 16.

⁶⁸ Zob. Monkiewicz Z., Nizińska Z.: *Wybrane... op. cit.*, s. 1.

(Bezpieczna Kasa Oszczędności), aferą mięsną czy też ze sprawą Romana Kluski – Prezesa Optimusa. Jest w tym twierdzeniu oczywiście sporo prawdy, niemniej jednak obecnie przestępczość ta przybrała nieco inny wymiar, niż jeszcze kilka lat temu. Stale ewoluuje, a sprawcy wykorzystują coraz to nowsze, doskonalsze i bardziej wyrafinowane metody działania. Narzędziem służącym do popełniania przestępstw gospodarczych jest obecnie w dużej mierze Internet.

Przestępstwa gospodarcze tym różnią się od przestępstw kryminalnych, że nie występuje w nich element fizycznej przemocy czy groźby. Tutaj jedyną, a może i aż jedyną siłą sprawcy jest moc jego intelektu, umiejętność manipulacji, stosowania socjotechniki, wiedza i posiadane przez niego różnego rodzaju umiejętności specjalne z danej dziedziny, co wcale nie oznacza, że przestępstwa gospodarcze są mniej ważne i mniej dotkliwe niż przestępstwa kryminalne. Oburzenie społeczeństwa, że gangsterzy dostają tak samo wysokie wyroki jak „spokojni” złodzieje oprogramowania lub oszuści podatkowi jest nieporozumieniem, gdyż przestępstwa gospodarcze wpływają na życie tysięcy ludzi, godzą w interes ogółu. Mówi się, że są one katalizatorem przestępstw kryminalnych. Poza tym każdy policjant, który pracuje lub który kiedykolwiek pracował w pionie zwalczającym przestępczość gospodarczą dobrze wie, że profil podejrzanego o przestępstwo ekonomiczne czy nawet profil samego świadka przy takiej sprawie kształtuje się odmiennie niż ma to miejsce przy przestępstwach kryminalnych. Prowadzenie czynności procesowych z udziałem takich osób stanowi dla prowadzącego postępowanie przygotowawcze nie lada wyzwanie. Oprócz tzw. słupów, mamy tu do czynienia z księgowymi, kasjerami, pracownikami banków i innych instytucji, z prezesami zarządu spółek, informatykami itp. Do prowadzenia czynności procesowych z takimi uczestnikami „sprawy pegowskiej” należy się po prostu dobrze przygotować. Zresztą prowadzenie postępowań przygotowawczych

z zakresu przestępczości gospodarczej nie należy do zadań prostych. Sprawy gospodarcze są nie rzadko sprawami wielotomowymi, wieloczynowymi, wielowątkowymi, o skomplikowanym stanie faktycznym i prawnym. Ogromne znaczenie ma więc posiadanie przez prowadzącego tego rodzaju sprawy (policjanta czy prokuratora) rzetelnej wiedzy z dziedziny prawa, finansów i rachunkowości, ale także umiejętność analizowania przepisów, łączenia pewnych faktów, wyszukiwania powiązań, koncentracji materiału dowodowego, logicznego definiowania celu przestępstwa gospodarczego i pozyskiwania stosownych dokumentów źródłowych. Pomysłowość osób stosujących w praktyce różnego rodzaju manipulację coraz częściej wyprzedza wiedzę i świadomość osób kontrolujących. Organy ścigania muszą się sporo natrudzić, by zdobyć dostateczne dowody na to, że do tego rodzaju przestępstwa w ogóle doszło. Wiąże się to z koniecznością powoływania biegłych różnych dziedzin w celu uzyskania stosownej opinii czy też skorzystania z pomocy instytucji zewnętrznych, np. w przypadku, kiedy należy przeprowadzić kontrolę podmiotu gospodarczego przez Urząd Kontroli Skarbowej w sytuacji uzasadnionego podejrzenia „oszustwa karuzelowego” związanego z wyłudzeniami podatku VAT.

Według Zofii Monkiewicz i Zofii Nizińskiej, we współczesnej kryminologii, przy określaniu cech przestępczości gospodarczej, zwraca się uwagę na takie cechy, jak:

- brak elementu przemocy, zastępowany pozorami legalności działania, polegającego najczęściej na nadużywaniu instytucji życia gospodarczego, funkcjonujących w znacznym stopniu na zasadach publicznego zaufania;
- poważne straty materialne i niematerialne, jako następstwo takich działań, przy czym te ostatnie wykraczają niekiedy poza sferę życia gospodarczego (korupcja);
- ofiarami przestępczości gospodarczej są głównie anonimowe osoby fizyczne oraz

podstawowe gałęzie i instytucje systemu gospodarczego;

- stosunkowo znaczna liczba sprawców rekrutuje się z wyższych warstw społecznych.⁶⁹

Ponadto przestępczość gospodarczą charakteryzuje:

- utajony charakter;
- zorganizowany sposób działania;
- ciągłość działalności przestępczej;
- związek działalności przestępczej z pozycją zawodową i ekonomiczną sprawcy.

Przepisy regulujące przestępstwa gospodarcze możemy znaleźć w kodeksie karnym, ale również w innych przepisach o charakterze gospodarczym. Szeroko pojęta przestępczość gospodarcza mieści się w ponad stu ustawach szczególnych. **Przestępstwa gospodarcze obejmują przede wszystkim:**

- przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, a więc wyłudzenia kredytów, pożyczek bankowych (na podstawie sfałszowanych dokumentów bądź nieprawdziwych oświadczeń) na szkodę banków i instytucji finansowych; wyłudzenia odszkodowań z tytułu umowy ubezpieczenia od firm reasekuracyjnych; „pranie brudnych pieniędzy”; udaremnienie, utrudnianie egzekucji komorniczej; nierzetelne prowadzenie dokumentacji działalności gospodarczej i udaremnienie przetargów publicznych;
- przestępstwa polegające na fałszowaniu dokumentów w celu użycia ich za autentyczne oraz poświadczenia nieprawdy w dokumentach;
- przestępstwa przeciwko mieniu - wszelkiego rodzaju przywłaszczenia pieniędzy i rzeczy, sprzeniewierzenia mienia, w tym również niewywiązywanie się z warunków umów na szkodę firm leasingowych;
- przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, czyli podrabianie pieniędzy, puszczenie

ich w obieg oraz fałszowanie znaków urzędowych;

- przestępstwa dotyczące wytwarzania i wprowadzenia do obrotu wyrobów spirytusowych i tytoniowych bez polskich znaków skarbowych akcyzy;
- przestępstwa dotyczące nielegalnego handlu podrobionymi lekami;
- przestępstwa przeciwko środowisku;
- przestępstwa przeciwko prawom autorskim i prawom pokrewnym;
- przestępstwa związane z naruszaniem praw własności przemysłowej; przestępstwa dotyczące wprowadzenia do obrotu towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym, np. znanych firm produkujących markową odzież sportową;
- przestępstwa dotyczące uzyskania cudzego programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej;
- przestępczość podatkową - wyłudzenie podatku VAT (tzw. oszustwa karuzelowe), nieprawidłowości dotyczące prowadzenia dokumentacji podatkowej;
- nieprawidłowości z zakresu przekształceń własnościowych oraz w postępowaniach przetargowych;
- nieprawidłowości przy prowadzeniu budów - bez zezwoleń lub wbrew wymogom architektonicznym;
- niesporządzenie albo niezłożenie sprawozdania finansowego lub sprawozdania z działalności we właściwym rejestrze sądowym przez podmioty zobligowane do tego zgodnie z ustawą o rachunkowości;
- złośliwie lub uporczywie naruszanie praw pracownika wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego;
- udaremnienie lub utrudnienie wykonania czynności służbowej osobie uprawnionej do kontroli w zakresie inspekcji pracy lub osobie przybranej jej do pomocy;
- kradzież energii elektrycznej.

⁶⁹ Ibidem.

Zakres i struktura przestępczości gospodarczej są w pewnym stopniu funkcją ustroju politycznego państwa i systemu zarządzania. Czynniki ustrojowe, głównie o charakterze ekonomiczno-społecznym, mają w łańcuchu przyczynowo-skutkowym tej kategorii przestępczości cechę generatora i mogą być interpretowane samoistnie.

Istnieje pewna prawidłowość, a mianowicie przestępczość gospodarcza zwiększa się w miarę pogłębiania się kryzysu gospodarczego – im gorszy stan gospodarki i koniunktury, tym przestępstw gospodarczych jest więcej. Kryzys ekonomiczny odbija się więc nie tylko na naszych portfelach, ale również na policyjnych sta-

tystykach. Kryzys, zwłaszcza dla firm, oznacza nie tylko działanie w trudnych warunkach gospodarczych, ale także rosnącą liczbę zagrożeń w postaci nieuczciwych kontrahentów, podmiotów próbujących wyłudzić towary czy usługi lub wykraść dane. Tym samym wiąże się z większą skłonnością ludzi do kombinowania, do obchodzenia przepisów, wykorzystywania luk prawnych oraz do różnego rodzaju nadużyć. Natomiast w kontekście działania firm presja na utrzymanie wyników finansowych i udziałów w rynku w kryzysowym otoczeniu jest tak silna, że zasada „cel uświęca środki” znowu zyskała na popularności.

Przestępczość gospodarcza w świetle badań i statystyk

Rok	Przestępstwa kryminalne		Przestępstwa gospodarcze		Przestępstwa drogowe	
	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2013	643.662	711.435	92.151	154.592	152.375	140.904
2012	663.285	781.340	82.382	141.483	163.433	155.906
2011	684.000	794.102	75.842	151.655	176.322	164.572
2010	681.532	778.905	73.371	154.341	165.855	156.744
2009	702.790	763.597	72.735	151.265	177.987	168.148
2008	675.095	735.218	69.178	135.305	181.197	167.984
2007	723.277	794.317	71.541	143.108	175.157	168.359
2006	819.317	893.398	78.290	145.314	210.225	197.712
2005	913.395	1.000.096	72.107	136.801	208.000	196.486
2004	1.001.483	1.085.295	65.695	152.148	192.691	177.296
2003	967.9931	1.101.387	58.855	147.658	185.327	168.827
2002	1.017.080	1.083.854	51.639	109.698	179.288	163.012
2001	1.036.094	1.107.073	47.943	103.521	162.813	138.817
2000	1.061.059	1.133.162	40.550	84.260	39.263	19.894
1999	977.342	1.020.654	35.695	60.393	40.855	20.505

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/ogolne-statystyki/47682,Postepowania-wszczete-przestepstwa-stwierdzone-i-wykrywalnosc-w-latach-1999-2013.html> [data sprawdzenia: 21.04.2014 r.]

Wykrywalność w procentach

Rok	Przestępstwa rozbójnicze	Kradzież z włamaniem	Przestępstwa gospodarcze	Uszkodzenie mienia	Przestępstwa narkotykowe	Przestępstwa drogowe
2013	77,7	32,5	89,1	31,4	97,2	99,2
2012	78,9	33,9	92,4	33,6	97,7	99,4
2011	76,2	33,1	94,4	33,6	97,7	99,4
2010	72,5	31,6	96,0	31,2	97,7	99,3
2009	66,3	28,6	94,8	29,0	97,1	99,3
2008	63,8	28,6	94,0	27,5	96,3	99,2
2007	61,4	27,0	94,0	26,9	96,6	99,2
2006	57,0	24,9	94,1	25,8	96,5	99,4
2005	52,0	22,4	94,5	23,6	97,0	99,4

2004	50,4	21,1	95,9	22,3	96,5	99,2
2003	48,0	20,2	97,4	21,7	97,6	99,1
2002	50,6	21,5	96,6	24,0	97,6	99,0
2001	52,7	22,3	96,7	26,3	98,2	98,9
2000	53,7	23,3	96,8	26,0	98,5	92,0
1999	52,6	23,5	96,7	26,2	98,5	91,5

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/ogolne-statystyki/47682,Postepowania-wszczete-przestepstwa-stwierdzone-i-wykrywalnosc-w-latach-1999-2013.html> [data sprawdzenia: 21.04.2014 r.]

2013 rok to rok spadku liczby przestępstw kryminalnych, których było o 8,9 % mniej niż w roku poprzednim. W praktyce stanowi to 69,9 tysiąca przestępstw mniej, czyli średnio 5.800 mniej w każdym miesiącu. Jednocześnie, aktywne działania policjantów pionów gospodarczych doprowadziły do udokumentowania większej liczby przestępstw gospodarczych. Stwierdzono wzrost o 13,1 tysiący, czyli o 9,3 % w porównaniu do roku 2012. Liczba wszystkich przestępstw stwierdzonych (kryminalnych, gospodarczych, drogowych i in.) wyniosła w 2013 r. 1.063.906 - jest to mniej o 5 % niż rok wcześniej (rok wcześniej odnotowano 1.119.803). Zdecydowanie spadła liczba przestępstw kryminalnych - z 781.340 w 2012 roku do 711.435 w 2013, czyli o 69.905. Liczba przestępstw gospodarczych wzrosła ze 141.483 do poziomu 154.592, czyli o 13.109.⁷⁰

Zgodnie z powyższym zestawieniem, wskaźnik wykrywalności przestępstw gospodarczych kształtuje się na dość wysokim poziomie (w roku 2013 wykrywalność ta wynosiła 89,1 %, a w latach poprzednich nawet powyżej 90%). Taki stan rzeczy wynika nie tylko ze skuteczności organów ścigania w zwalczaniu przestępczości gospodarczej, ale również z faktu, że zgłaszającymi tego typu przestępstwa są w przeważającej mierze różnego rodzaju instytucje, banki, firmy, które już na etapie składania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przekazują organom ścigania pełne informacje dotyczące sprawcy

czynny. Nie bez znaczenia są też wyniki pracy operacyjnej prowadzonej przez policjantów.

Natomiast ze Sprawozdania Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2013 roku z przedstawionych przez prokuratorów apelacyjnych informacji o sposobie realizacji poleceń Prokuratora Generalnego z dnia 16 stycznia 2013 r. dotyczących m.in. intensyfikacji wewnętrznego nadzoru służbowego i jego sprawowania w szczególności w odniesieniu do spraw o poważne przestępstwa gospodarcze wynika, iż w 2013 r. podjęto różnorodne działania organizacyjne zmierzające do skrócenia czasu trwania i podniesienia sprawności przebiegu postępowania w wymienionej kategorii przestępstw. W szczególności wydziały do spraw przestępczości zorganizowanej i korupcji prokuratur apelacyjnych oraz wydziały śledcze, wydziały do spraw przestępczości gospodarczej prokuratur okręgowych przejęły do prowadzenia łącznie 341 postępowań prowadzonych uprzednio w prokuraturach niższego szczebla. Zwierzchnim nadzorem służbowym w prokuraturach apelacyjnych objęto 156 postępowań przygotowawczych, natomiast w prokuraturach okręgowych 359 spraw. Dokonano również wzmocnienia kadrowego komórek organizacyjnych prowadzących tego rodzaju sprawy na szczeblu apelacji i okręgu, poprzez przesunięcie służbowe prokuratorów z innych wydziałów oraz delegowanie prokuratorów z niższego szczebla. Ponadto obsadzono wakaty na stanowiskach asystentów prokuratora w wydziałach śledczych prokuratur okręgowych. Niezależnie od powyższego, na różnych szczeblach prokuratury przeprowadzono narady służbowe poświęcone inten-

⁷⁰ Źródła internetowe:

<http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/94251,W-2013-roku-odnotowano-70-tysiecy-przestepstw-kryminalnych-mniej.html>

syfikacji działań zmierzających do usprawnienia przebiegu postępowań o charakterze gospodarczym oraz do ograniczenia liczby spraw długotrwałych, wyeliminowania nieprawidłowości skutkujących przewlekłością w ich prowadzeniu. Zalecono również bieżące informowanie kierownictwa prokuratury wyższego szczebla o każdej sprawie gospodarczej, charakteryzującej się skomplikowanym stanem faktycznym i prawnym oraz efektywne wykorzystywanie instytucji prawnych zmierzających do konsensualnego zakończenia postępowania w postaci skazania bez przeprowadzenia rozprawy lub dobrowolnego poddania się karze. Narady służbowe i spotkania związane z zagadnieniami dotyczącymi problemów w zwalczaniu szeroko rozumianej przestępczości gospodarczej odbyto także z innymi organami prowadzącymi postępowania przygotowawcze w tego rodzaju sprawach, w szczególności z Policją, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, Strażą Graniczną oraz organami skarbowymi. Ponadto kontynuowano działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych prokuratorów specjalizujących się w prowadzeniu spraw dotyczących przestępczości gospodarczej. Prokuratorzy brali udział w szkoleniach organizowanych przez podmioty zewnętrzne, w tym: Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, specjalistów Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Urzędów Kontroli Skarbowej. Poruszana tematyka dotyczyła m.in.: informatyki i księgowości śledczej, zabezpieczenia istotnych informacji dowodowych w zakresie danych informatycznych, karnoprawnej ochrony konsumenta, działalności parabankowej, przestępstw w bankowości elektronicznej oraz pozakodeksowych przestępstw bankowych. Podnieść trzeba, że podejmowane działania organizacyjne w niektórych jednostkach okręgowych doprowadziły do zmian w strukturze specjalizacji prokuratorów wykonujących obowiązki służbowe w wydziałach śledczych, polegające na zmniejszeniu liczby prokura-

torów specjalizujących się w przestępczości kryminalnej na rzecz prokuratorów o specjalizacji w sprawach gospodarczych.⁷¹

Z powyższego jednoznacznie wynika, że przestępstwa gospodarcze stały się swego rodzaju oczkiem w głowie organów ścigania. Wymagają one jednak wszechstronnej analizy i wykładni przepisów różnych gałęzi prawa. Tylko takie postępowanie gwarantuje właściwe stosowanie prawa karnego gospodarczego oraz należyte orzekanie w sprawach o przestępstwa gospodarcze i trzeba o tym bezwzględnie pamiętać.

W państwach o gospodarce rynkowej walka z przestępczością gospodarczą jest sprawą bardzo istotną, gdyż poza stratami materialnymi sprawność funkcjonowania współczesnej gospodarki rynkowej uzależniona jest w poważnej mierze od stopnia zaufania, jakie uczestniczące w niej osoby pokładają w podstawowych instytucjach tej gospodarki.⁷²

Nie należy jednak zapominać, że istnieje „ciemna liczba” przestępstw gospodarczych i jest ona prawdopodobnie znacznie wyższa od liczby innych rodzajów przestępstw. W przypadku przestępstw popełnianych przez pracowników („blue collar crime”) zakładów przemysłowych, handlowych i usługowych na szkodę pracodawców oprócz trudności w ustaleniu, czy ujawnione niedobory są wynikiem przestępstw popełnianych przez pracowników, czy osób z zewnątrz (głównie klientów), charakterystyczna jest niechęć pracodawców do powiadamiania organów ścigania. Chętniej załatwiają te sprawy we własnym zakresie poprzez zwalnianie podejrzanych o takie kradzieże pracowników z pracy.⁷³

I tak np. nieodłącznym elementem prowadzenia działalności bankowej stają

⁷¹ Zob. Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2013 roku, tom II, Warszawa, marzec 2014, s. 511-512. http://www.pg.gov.pl/g2/oryginal/2014_03/ebd0bbe079ffa0f94ed424bbb1f31774.pdf

⁷² Zob. Monkiewicz Z., Nizińska Z.: Wybrane... op. cit., s. 3.

⁷³ Zob. Górniok O: Przestępczość gospodarcza (Wybrane przejawy i uwarunkowania). Uniwersytet Śląski, Katowice 1986, s. 13 - 14.

się fraudy wewnętrzne – przestępstwa popełniane przez pracowników banku, którzy wykorzystują dostęp do baz z danymi osobowymi klientów oraz wiedzę z zakresu funkcjonowania systemu bankowego. Według Komitetu ds. Bezpieczeństwa Związku Banków Polskich obecnie nie ma banków, których ten problem nie dotyczy. Instytucje finansowe coraz lepiej radzą sobie z zagrożeniami o charakterze zewnętrznym, np. wyłudzeniami kredytowymi, natomiast znacznie trudniej przeciwdziałać im nadużyciom wewnętrznym. Na dodatek potencjalne szkody mogą osiągnąć znaczne rozmiary, zagrażające nawet funkcjonowaniu banku. Część z fraudów wewnętrznych w ogóle nie wychodzi poza dany bank, nie jest nagłaśniana i kończy się jedynie rozwiązaniem stosunku pracy z takim pracownikiem. Nie bez znaczenia ma w tym wypadku chęć utrzymania przez bank wypracowanego przez lata działalności prestiżu i zaufania klientów.

Z BIBLIOTECZKI POLICJANTA SŁUŻBY KRYMINALNEJ

Adriana Niemczuk-Gorgoń

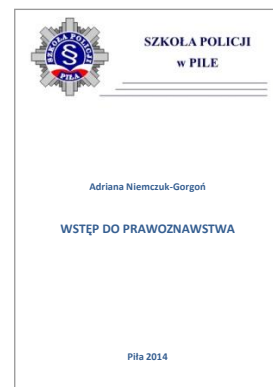
„Wstęp do prawoznawstwa”

Wydawnictwo: Szkoła Policji w Pile

Rok wydania: 2014

Publikacja pt. „Wstęp do prawoznawstwa” skierowana jest przede wszystkim do słuchaczy rozpoczynających kurs zawodowy podstawowy dla policjantów, którzy w ciągu kilku pierwszych miesięcy szkolenia mają do czynienia z wybranymi zagadnieniami prawa. Podczas zajęć dydaktycznych, słuchacze analizują przepisy zawarte w różnego rodzaju aktach prawnych, obejmujących swym zakresem wiele gałęzi i dziedzin prawa. Przyswojenie wymaganych treści ułatwi poznanie oraz zrozumienie elementarnych zagadnień z prawoznawstwa.

Z powyższych powodów w publikacji skoncentrowano się na wyjaśnieniu podstawowych pojęć, przedstawiono hierarchię źródeł prawa, jak również podział na prawo powszechnie i wewnętrznie obowiązujące. Omówione zostały również pojęcia przepisu prawa i normy prawnej, zakresu obowiązywania prawa oraz sposoby ogłaszania aktów prawnych. Całość przedstawiono bardzo zwięźle, mając na uwadze wymogi stawiane adresatowi skryptu. Problematyka wstępu do prawoznawstwa została ujęta w sposób możliwie najprostszy, skorelowany z obowiązującym programem szkolenia.

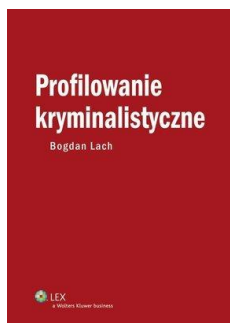

Bogdan Lach

„Profilowanie kryminalistyczne”

Wydawnictwo: Wolters Kluwer Business

Rok wydania: 2014

Publikacja jest pierwszą na polskim rynku wydawniczym monografią dotyczącą profilowania kryminalistycznego oraz jego rozwoju w Polsce i na świecie.

Autor ujawnia w niej tajniki swojego warsztatu, wskazuje czynniki, które wpływają na proces profilowania, opisuje metodykę pracy biegłego profilerów oraz przedstawia efektywność profilowania kryminalistycznego w praktyce. Prezentuje także studia autentycznych przypadków różnych kategorii zbrodni (zabójstwa, zgwałcenia, pedofilii, podpalenia), które zostały ujawnione i osądzone.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla policjantów, prokuratorów, sędziów, adwokatów, detektywów oraz dziennikarzy śledczych. Stanowi kompendium wiedzy z zakresu profilowania dla studentów wydziałów prawa, psychologii oraz resocjalizacji. Będzie także cenną lekturą dla wszystkich zainteresowanych tematyką kryminalną.